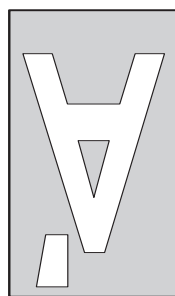

OSTAFORDULT

VAL

Tisztelt Szerkesztőség!

A nevem **Nagy József Barna**. Nagyváradon élek, vallástanárszociális munkás szakon végeztem és jelenleg a Királyhá-

**Címlapon: Gáspár Józsefné
Fotó: Lukács Ilona**

**ROMA
LAP**
Megjelenik
havonta

a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és a Honvédelmi Minisztérium támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrom@axelero.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksy Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:
Gudmon Andrásné

Munkatársak:
Hegedűs Sándor,
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:

Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

gómelléki Református Egyházkerület Cigánymissziós Központját vezetem. A Központ Nagyváradon található, a Kolozsvári út 63. szám alatt. Központunk néhány éve alakult csak, de máris szép eredményeket tudhat maga mögött. Nagyváradon legkevesebb (pontos adatok nincsenek) 4500 magyar nyelvű (legtöbbször csak magyarul) értő, sajnos a cigány nyelvet kezdik „elfelejteni” és románul sem tud mindenki) cigány él. Bihar megyében kb. 10.000 magyar nyelvű roma él. Egész egyházkerületünk területén (ami magába foglalja Bihar, Szatmár, Máramaros, Temes, Arad, Szilágy megyéket) kb. 25.000 magyar nyelvű roma él. Központunk az egyházkerületünk területén élő cigányokkal foglalkozik, elsősorban a „magyar nyelvű” romákkal. Nagyon csekély az az állami támogatás, amiben a roma állampolgárok, vagy a romákat segítő szervezetek részesülnek. Egyházkerületünk felvállalta a roma testvéreink segítségét, és lehetőségeink szerint igyekszünk meg is felelni vállalkásunknak. Nem kell ecsetelnem, milyen nehéz állami támogatás nélkül végezni munkánkat. De mi nem csüggedünk! Jelen levelem bemutatkozás. Nagyon szeretnénk magyarországi cigány (vagy cigányokkal foglalkozó) szervezetekkel, egyesületekkel megismerkedni. Kérem, írjanak válaszlevelet és továbbítsák bemutatkozásunkat barátainknak is. Nagyon fontos számunkra, hogy magyarországi testvéreink figyelmébe kerüljünk, mert az itteni romák missziója, segítése még nagyon „gyerekcipőben” jár.

Köszönettel és tisztelettel:
Nagy József Barna, Nagyvárad

Címünk, elérhetőségünk:
Református Cigánymissziós Központ, Nagyvárad, Kolozsvári út 63. **Levelcím:** Királyhá-gómelléki Református Egyházkerület Cigánymissziós Központ, 410210 Oradea, str. Jean Calvin, nr. 1.

Telefon, fax: 0040/259/431710,
vagy 0040/259/435386

E-mail: romabihar@freemail.hu

Honlap:
www.kiralyhagomellek.ro
(képek a nagyvárad
Cigánymissziós Központtól)

* * *

A Királyhágomelléki Református Egyházkerület Cigánymissziós Központja helyi (nagyvárad) és partiumi szinten (Bihar, Szilágy, Szatmár, Máramaros, Arad, Temes) fejt ki tevékenységét. Ez kiterjed a kultúra, az oktatás, az egészségügy, a szociális biztonság területére, valamint rendezvények, konferenciák szervezésére, információ központ működtetésére és az egyházi életre.

1. A kultúra területén:

- Kiállítótermet hozunk létre a cigány kultúra és hagyományok bemutatására: cigány festők alkotásai, népművészeti munkák, a hagyományos cigány mesterségek képei, cigány nyelvű és cigányokról szóló könyvek, folyóiratok, fényképkiallítás a cigány nép életéről, stb.
- Segítjük a cigány önszerveződéseket, kulturális csoportokat a pályázatírásban, az önszerveződés hatékony formáinak kiválasztásában.
- Támogatjuk a még meglévő cigány mesterségeket gyakorlókat abban, hogy minél jobb körülmények között, minél hatékonyabban végezhessék munkájukat.
- Tanfolyamokat indítunk a napközibe járó gyerekeknek (és minden más érdeklődőnek) a cigány népi mesterségek elsajátítására (főleg falfaragás, gyékény és szalmafonás, stb.)

2. Az oktatás területén

- Szociális napközi otthont hozunk létre cigánygyerekek részére. A napközi fő tevékenysége a délelőtti tagozaton I-IV. osztályba járó cigány-

gyerekek délutáni elfoglaltságának biztosítása. Segítünk nekik házi feladataik elvégzésében, tanítjuk őket írási-olvasási, kézség és közösségfejlesztő játékokat tanítunk, gyermek bibliaórákat tartunk, ifjúsági, egyházi énekekre tanítjuk őket. A napközi 12 órától 18 óráig fogadja a gyerekeket. Jelenleg 18 romagyerek jár a napközibe. Létrehoztuk a cigány vasárnapi iskolát.

- A szociális napköziben ebédet adunk a gyerekeknek
- Számítógép kezelési tanfolyamokat indítottunk az iskolába járó 10-16 éves cigány gyerekek részére
- Minden eszközzel (ösztondíjak, könyvek, füzetek, stb.) segítjük a jó képességű cigány gyerekeket, középiskolai, szakiskolai, főiskolai tanulmányaik elvégzésében.
- Nevelő és üdülőtáborokat szervezünk cigány gyerekek számára.

3. Az egészségügy területén:

- Felvilágosító, az egészséges életmód népszerűsítő rendezvényeket szervezünk.
- A napközibe járó gyermekek számára, illetve az érdeklődő romáknak ingyenes orvosi ellátást biztosítunk.

4. A szociális biztonság területén:

- Segítséget nyújtunk a romáknak személyes irataik beszerzésében.
- Segítjük őket a nekik járó jutatások megszerzésében.

5. Rendezvények szervezése:

- Szociológiai, vallási, egészségügyi előadásokat szervezünk.
- Időszakos kiállításokat szervezünk cigány festők, szobrászok műveiből.
- Előadásokat szervezünk a cigány nép életéről, kultúrájáról.

6. Információs központ:

- A Református Cigánymissziós Központban információkat nyújtunk mind a roma, mind a többségi lakosságnak, programjainkkal, rendezvényeinkkel kapcsolatban.
- A Református Cigánymissziós Központ megfelelően mediátizálja magát. TV és Rádió műsorokat készítettünk, saját internetes honlapot állítottunk be.

7. Egyházi élet:

- Rendszeres istentiszteleti életet indítottunk Nagyváradon a Cigánymissziós Központban.
- Terveink között szerepel cigány imaház(ak), templom(ok) építése is.

Szécsi Magda

Horváth Aladár, jaj, szegény Ali...!

Most azt írhatnám, hogy egy meseíró életébe nem tud beférkőzni a politika, de akkor nem írnék igazat. Bizony, hogy beférkőzik! Szép, tündérpalotás, vízi-manós, csodateremtő mesevilágomba bezúdul a roma politika káosza, mert **Horváth Aladár**, mindenki Alija, 2005. június 20-án levelét megírta, és a Népszabadság közre is adta szívfájdalom nélkül! Ali panaszkodik. Ali nem találja a helyét. Ali azt írja tévedett, Ali naiv volt „mert olyanokkal kötöttem szövetséget, akik mást akartak: mert, a pártok és pártpolitikusok nem támogatták ezt a „rendszerelváltó” politikát...” Már mint az övét, Aliét, az ő elképzelései szerint. Szegény, szenvedő Horváth Aladár belemar hát mindenkiébe a saját gyengesége miatt, pedig ő aztán ott volt, jelen volt minden fórumban, minden kerekasztal „izében”, benne a Roma Tanácsban **Dávid Ibolya** elnökletével épp úgy, mint **Medgyessy**, majd **Gyurcsány** fennhatósága alatt. Az már csak hab a tortán, hogy a két utóbbi elvtárs politikusnak tanácsadója is lett... Gondolom azért, mert Horváth Aladár tudja a megoldásokat a problémákra. Pontosabban Ali el tudta hitetni magáról, hogy ő az Ász, ő a cigányok agya! Ehhez képest, **soha semmire nem találta meg a megoldást!**

A magyarországi cigányság soha, egyetlen pillanatra sem profitált magasra jutásából, sőt a helyzetünk napról-napra rosszabbá válik, hiába láthatjuk Aladárt szinte hetente a médiában villogni, valahogy nem segít ez rajtunk: Horváth Aladár arca csak önmagát tükrözi vissza, nem a mienket!!! Az a politikus, aki ilyen világosan látja, hogy naiv, hogy tehetetlen, hogy mindig rosszul dönt, és nem a megfelelő pártokkal, szervezetekkel köt szövetséget, az gondolom gyorsan levonja az ezekből adódó következtetéseket, és visszavonul a roma politikából. Nincs abban semmi szégyen, ha valaki **időben** belátja saját alkalmatlanságát, ötletelenségét, gyengeségét. Ebben csak az a szomorú, nekünk cigányoknak, hogy a rendszerváltás óta, még egy Horváth Aladár számára sem egy év telt el! 16 évnek kellett elmúlnia, hogy ez az állítólag „ragyogó elme” belássa tévedéseit! Horváth Aladár csömörét, csalódottságát komolyan kell vennünk testvéreim, hiszen még régi szellemi vezetőjére, türelmes mesterére, elv-társára, **Zsigó Jenőre** is rávicsorgott a Népszabadságon keresztül. Ezt írja: „A jászladányi eset adta a lökést **Kaltenbach Jenő** kisebbségi ombudsmannak ahhoz, hogy elővegye és törvényhozók elé tegye Zsigó Jenőnek, a Roma Parlament elnökének a javaslatát a kisebbségi névjegyzék, a regisztráció bevezetéséről.”

Milyen különös Kedves Olvasóim, hogy Kaltenbach Jenő **nem** Horváth Aladár javaslatát vitte a törvényhozók elé! Ugyan miért, nem?! Azért nem, mert Horváth Aladárnak se jó, se rossz ötlete nem volt! Így könnyű kritizálni és fújfolni, és főleg úgy, hogy a jászladányi eset, és Zsigó javaslata után jóval, Horváth Aladár választási szövetséget kötött 2002-ben a Roma Parlamenttel! Miért nem akkor tiltakozott Zsigó Jenő javaslata ellen?! Most óhatatlanul eszembe jut, hogy kik biztatják a cigányokat arra, hogy zabálják fel egymást nyíltszínen,

a média bevonásával, hogy még véletlenül se maradjon titok Horváth Aladár önmagának tett mea culpa. Mert ugye Ali fájdalma és csalódottsága, sikertelensége mindig közügy, míg a roma társadalom kifosztottsága, tehetetlenségbe taszítottsága soha! Mélységes fájdalom és gyász járta át a szívemet, amikor azt olvastam Aladártól, hogy „2002-ben elvi fenntartásaim ellenére elindultam a választásokon...” Jaj, Aladár! Megkérlek, legközelebb ne hozz értünk ekkora áldozatot! Hidd el, te is jobban jársz és mi is... Egyébként Ali, nagyon jól tennéd, ha meglátnád a dolgok pozitív oldalát is, főleg akkor, ha már nem lehet változtatni rajtuk. Nézzük Zsigó Jenő javaslatát ebből a szempontból. Zsigó névjegyzékével nem lenne semmi probléma akkor, ha ebben az országban melldöngetve, büszkén lehetnének cigányok, szabadon felvállalva önmagunkat. De itt, csak lapulva, sunyin, önmagunkat megtagadva, partizán módon lehet cigány az ember. Bizonyíték erre az a szegyenletes tény is, hogy a népszámláláskor, 800 ezer cigányból alig 300 merete felvállalni a származását! Nem csodálkozom ezen, hiszen itt Magyarországon még egy magyar sem mer magyar lenni, mert azonnal leverik őket! De valahol el kell kezdeni Ali, nyíltan felvállalni magunkat félelem nélkül, vagy éppen ennek dacára. Erre pedig kezdetnek itt van a kisebbségi névjegyzék, a regisztráció bevezetése... Tessék! Legyen ez a bátorság próbája (hiszen neked nem volt jobb ötleted!), és a jövőnkbe vetett hit pozitív tanúságtétele! **Merjünk hinni abban, hogy a regisztráció bevezetése nem Auschwitzba visz bennünket, hanem a magyar társadalom egyre érettebb toleranciája, a kisebbségi jogvédelem garanciáinak törvényes megteremtése és a valódi esélyegyenlőség felé. Le kell győznünk a féltreinket! Nem hivatkozhatunk mindig rá és a múltra, hiszen eddig is ezt használták ki mindazok a politikai kufárok, akik évtizedek óta belőlünk élnek. Ezt jól jegyezzétek meg! És azt is, hogy bűnt követ el az a politikus, aki folyamatosan a féltreinkre apellál, mintegy konzerválva ezt az érzést bennünk!**

Horváth Aladár felvállalta az **embertelen körülmények** között élők képviselését, akiket naponta fenyeget még így is a kilakoltatás réme. Évek óta látjuk őt a tévében, ahogy ígéretet tesz az utcára rakottaknak, hogy megoldja a gondjaikat. De nem oldotta meg, hiába mozog a legfelsőbb körökben... A kilakoltatások 10 éve ugyan úgy folynak. Most aláírásokat gyűjt a Polgárjogi Alapítvány. Ezt már 10 évvel ezelőtt meg kellett volna tenniük! Nem tették. Most közelednek a választások... A napi lapok azt írják, 50 ezer ember kerülhet utcára a fővárosban, hátralék, számlagondok, önkényes lakásfoglalás miatt. Ha a használhatatlan törvények, a politikusok közönye miatt nem vonultak eddig utcára a cigányok, most majd, ha akarják, ha nem, utcára kerülnek... Ha szerencsájuk van, a műszaki boltok kirakatába tett tévén keresztül figyelhetik tovább a politikusok ígéreteit... Míg be nem törik az üveg... Mert az üveg nem bír ám annyit elviselni, mint egy megnyomorított cigányember!, két megnyomorított cigány ember!, 800 ezer megnyomorított cigányember...

A fotó illusztráció. Fotó: LD archívum

FELSZÁMOLJÁK A TELEPEKET

♣ Több tízmillió forint támogatást kaphat Tiszabő a roma telepeken élők lakhatási és szociális helyzetének javítására. Az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium a romatelepeken élők lakhatási és szociális integrációs modellprogramja pályázatot február elején hirdetett meg. A pályázat meghívásos jellegű volt. A támogatásra fordítható programkeret 680 millió forint, melyből kilenc település programját támogatja a tárca, többek között Tiszabőét. Az e településeken lakók közel 40 százaléka, azaz négy és fél ezer fő él telepen vagy telepszerű környezetben. Tiszabőn, ahol a település teljes lakossága, összesen 2550 fő él telepszerű környezetben, elsősorban az életveszélyes állapotban lévő lakások felújítása és a település infrastrukturális fejlesztése a cél. Az egy településre fordított támogatás 55-90 millió forintig terjed, a megvalósítás időtartama egy év.

ROMA MUZSIKA

♣ Július 14–24 között Szekernyom Fesztivált rendeznek a Művészetek Palotájában, ahol a legkiválóbb cigány zenészek adnak koncertet. Fellép többek között: *Bangó Margit* és a *Rajkó zenekar*, *Ando Drom*, *Tarafa de Haidouks*, *Babos Project Special*, *Besh o Drom*, *Fanfara Ciocarlia*, *Romano Drom*, *Acquaragia Drom*, *Parno Graszt*, *Mitsoura*, *Vera Bilá & Kale*, *Faiz Ali Faiz*.

ROMÁK A ROMÁKÉRT

♣ Az országban is egyedülállónak volt mondható öt évvel ezelőtt a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Munkaügyi Központnak az a kezdeményezése, mely a romákat kívánta

bevonni az őket érintő programokba. A Romák a romákért program ott működik jól, ahol megfelelő a kapcsolat a kisebbségi és a települési önkormányzat, a különböző romaszervezetek között, az aktivistát pedig mind a cigányok, mind az intézmények elfogadják – fogalmazódott meg az öt év eredményeit értékelő konferencián. 5 évvel ezelőtt 23 közösségfejlesztő aktivista állt munkába a romák lakta településeken, hogy a helyi igényeket felmérve segítsék a különböző képzési és közmunkaprogramokat. Ezt követően bővítették a programot, így már 34 településen félszáz aktivista tevékenykedik sikeresen. A program folytatását azonban egyelőre bizonytalanság öve-

zi. A jogszabályok szerint ugyanis egy-egy munkaerőpiaci program 3 évig futhat, ez az idő pedig jövő februárban kitelik.

A FELNŐTTÉ VÁLÁS

♣ A cigány kisebbségi önkormányzatiság felnőtté válását jelenti az új kisebbségi törvény – fogalmazta meg *Farkas Flórián*. A Lungo Drom elnöke, a Fidesz országgyűlési képviselője szerint jogi, politikai és gazdasági viszonyaik tisztázódásával a kisebbségi önkormányzatok betölthetik azt a szerepet, amit eredetileg szántak nekik. De arra is jó esélyt látnak, hogy a jogszabályi változásokkal megháromszorozódik a települési önkormányzatokban lévő roma képviselők száma.

KÉTSZÁZMILLIÁRDOT VONNAK EL A TÁRCÁKTÓL

♣ A tervezett adócsökkentés jövő évi költségvetési határát jelentő 200 milliárd forintot a minisztériumoktól vesszük el, ami sok tárca számára is kihívást jelent – jelentette be *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök. Először történik meg, hogy nem a pénzügyi tárca tervezi a költségvetést, hanem a prioritások: először döntünk a politikáról, és ehhez igazítjuk a számokat – hangsúlyozta a miniszterelnök.

TISZAFÜRED

♣ A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium pályázati támogatásának köszönhetően az elmúlt két hónapban jelentős képzések történtek a cigánytelepeken előforduló környezeti ártalmak csökkentése érdekében. Közmunkások segítségével például az érintett területekről elszállították a hulladékot, lenyírták a fűvet, továbbá járdafelújítást hajtottak végre.

INGYENES ANGOL TANFOLYAM A KISMAMÁKNAK AZ INTERNETEN

♣ Az Európai Unióhoz Magyarország csatlakozott a legrosszabb nyelvtudással, pedig használható nyelvtudás nélkül ma már szinte lehetetlen elhelyezkedni. A Foglalkoztatás-politikai és Munkaügyi Minisztérium ingyenesen használható, Interneten keresztül elérhető angol nyelvtanfolyamot készített a kismamák részére. A programsorozat célja, hogy a gyermeküket otthon nevelő kismamák otthonról, kényelmesen, saját időbeosztásuk szerint „járhassanak iskolába”, tanulhassanak angolul, készülhessenek a munkába való visszatérésre. (kismamaweb.hu)

❖ A RomNet információja szerint a Duna Televízió képernyőjén napokon belül roma műsorvezetőt üdvözölhetnek a nézők a Híradó műsorában. A televíziós társaság korábban felhívást tett közzé, hogy jó kommunikációs képességű, diplomás romákat keresnek műsorvezetőnek. A RomNet úgy tudja, a megújuló Duna Televízióban a korábban bemondóként alkalmazott kétszeres Kazinczy-díjas, Ki-Mit-Tud? közönségdi-

jas, *Horváth Kálmán* vezetheti a hírműsort. Amennyiben ez megvalósul, a televízió-társaság lesz az első, aki romákat alkalmaz a legnézettebb műsorokban a képernyőkön.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ELŐTT A KISEBBSÉGI TÖRVÉNY

❖ *Mádl Ferenc* köztársasági elnök megküldte véleményezésre az Alkotmánybíróságnak a kisebbségi önkormányzati képviselő választásáról szóló törvényt – áll a Köztársasági Elnöki Hivatal közleményében.

Mint ismert, az Országgyűlés 2005. július 13-án elsőprő többséggel fogadta el a kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló törvényt. Az államfő szerint az Alkotmánybíróságnak megküldött törvény két szempontból is aggályos. Egyrészt a törvény

szerint olyan képviselők is mandátumhoz juthatnának a helyi önkormányzat képviselő testületében, akiket nem a választópolgárok teljes közössége választhatott meg az önkormányzati választáson, így a megfelelő demokratikus legitimációjuk hiányzik. A köztársasági elnök úgy véli, hogy ez sérti a népszuverenitás elvét. Az államfő mellett a választójog egyenlősége szempontjából is aggályokat fogalmazott meg. A kisebbséghez tartozók ugyanis több szavazattal rendelkeznének az önkormányzati képviselők megválasztásánál, mint a kisebbséghez nem tartozók. A köztársasági elnök indítványának a szövege teljes terjedelmében a Köztársasági Elnöki Hivatal honlapján olvasható.

SENTANDRÁSSY ISTVÁN KIÁLLÍTÁSA

❖ *Az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium támogatásával július 21-én Budapesten, az*

Esély Galériában Szentandrassy István festőművész kiállításának megnyitójára kerül sor. A kiállítást Rózsa Péter az MTV szerkesztő-riportere és Fátyol Tivadar zeneszerző nyitják meg. A kiállítás 2005. július 21-től augusztus 31-ig látogatható, minden nap, 10-18 óra között. Július 30-án és augusztus 10-én 16-18 óra között zenei tárlatlátogatás lesz a Khamorró Táncegyüttes közreműködésével.

BUKARESTI ROMAÜGYI KORMÁNYTISZTVEISELŐK BUDAPESTI TANULMÁNYÚTON

❖ Román kormányzati hivatalok vezető munkatársai érkeztek 2005. június 27-én Budapestre a cigányság integrációját szolgáló helyi stratégiák tanulmányozására. A magyarországi romapolitika gyakorlati kérdéseinek megismerését az amerikai székhelyű Project on Ethnic Relations (PER) nemzetközi kisebbségvédelmi szervezet bukaresti központja kezdeményezte. A kétnapos tanulmányút során a román oktatási, munkaügyi, belügyi minisztériumok igazgatóit fogadta *Teleki László*, az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium romaügyi államtitkára, 2005. június 28-án pedig a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke, *Heizer Antal* adott tájékoztatást a magyarországi kisebbségpolitika aktuális kérdéseiről. Ezt követően a budapesti kormányzati intézmények roma politikájáért felelős munkatársai tartottak konzultációt a bukaresti kormánytisztviselők részére.

A Romaweb,
az Új Néplap,
a NEKH,
a Magyar Nemzet és a
RomNet
cikkei alapján összeállította:

Paksi Éva

ELHUNYT GÁSPÁR ANDRÁS

❖ Június 7-én 66 éves korában elhunyt Gáspár András nagybőgős, aki a zenésztársadalom egyik legkiemelkedőbb tagja volt. Kora gyerekkorától a Rajkó zenekar tagja, majd ezt követően a világ valamennyi országában megfordult. A legkiválóbb zenészekkel játszott. Az egész zenész társadalom gyászolja.

A hónap hírei • A hónap hírei

Lukács Ilona

Kőművesek félúton

„Az életre tanítom őket”

A szolnoki székhelyű Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány az idén bővítette képzési tevékenységét egy uniós foglalkoztatási program megvalósításával. Négy partnerszervezet közreműködésével indította útjára az „Integrált foglalkoztatásért” c. programját, melynek lényege, 20 fő hátrányos helyzetű, többségében roma ember (re)integrálása a munkaerő-piacra. A projekt időtartama 21 hónap, melyből a képzés és foglalkoztatás 13 hónap. A programban résztvevők OKJ-s kőműves és szociális gondozó, ápoló szakmát sajátítanak el úgy, hogy heti 1 nap szakmai elméletet tanulnak, 4 nap pedig a foglalkoztatónál, munkavégzés közben szerzik meg a további ismereteket. A program sajátossága megmutatkozik abban is, hogy a két gyakorlati képzést lefolytató konzorciumi partnernél munkaviszonyban sajátítják el a szakmai tudnivalókat a célcsoporttagok. A programot az Európai Szociális Alap és magyar állam támogatja.

A kőműves szakma gyakorlati képzés-foglalkoztatás részének lebonyolításában vesz részt a **TOMA BAU Építőipari Tervező-Kivitelező és Egyéb Szolgáltató Részvénytársaság**. A 10 leendő kőműves a cég martfűi telepén kapja meg a szakma gyakorlati instrukcióit. **Paksi Éva**, a projekt vezetője hatalmas szerencsének tartja, hogy egy közvetítés segítségével rátalált a program szempontjából minden igényt kielégítő cégre, hiszen a mai piaczgazdaságot és szereplőit nem igazán a lojális hozzáállás jellemzi, főleg ha cigány származású emberek alkalmazásáról van szó. A társaság vezetőinek hozzáállását megismerve azonban természetessé válik és tartalommal töltődik fel az eddig üres hangzatosságnak tűnt lojalitás, emberközpontúság és esélyteremtés.

Dr. Tomasovszky István, a cég jogi és üzletviteli tanácsadója, a kőműves tanulók termelési irányítójaként nap mint nap nyomon követi a gyerekek – ahogyan ő nevezi a tanulókat – gyakorlati munkáját. Egyfajta koordinációs feladatot lát el, ami nem kis empátiát és pedagógiai hozzáállást igényel, az egyébként négy diplomás Pista bácsitól – ahogyan a tanulók hívják –. A jogász, tanári, újság-

írói vénával rendelkező pedagógus 30 évet töltött el a felsőoktatásban, hazánkban és külföldön egyaránt. Elhivatottsága, emberi értékei, kivételesen altruista (önzetlen) személyisége teszi a tanulók számára követendő példává, mert „Pista bácsi segít, mindenben segít”...

A következőkben szavain keresztül ismerhetjük meg a foglalkoztató cég tevékenységét, és nem utolsó sorban arra is választ kapunk, hogy mi motiválja még ennyi év elteltével

is a segítségnyújtásban, nevelésben.

* * *

„A sokféle tevékenységi körrel rendelkező budapesti székhelyű részvénytársaságunk családi tulajdonban áll. A cég legmeghatározóbb tevékenysége az építési és üzemeltetési tevékenység. Elsősorban a Magyar Honvédség tulajdonában álló objektumok, laktanyák, lakótelepek üzemeltetésének

ellátása a feladatunk. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy NATO beszállítók is vagyunk. A másfél évtizedes múltra visszatekintő cégünk megfelelő és anyagi biztonságot teremtő tőkével rendelkezik, amely megközelítőleg 400 alkalmazottnak és családjának biztosít mindennapi kenyeret.

Közel 4 éve telepedtünk meg Martfűn, ahol a kastélyszálló néven működő kúriát vásároltuk meg, fejlesztettük föl, és azóta is folyik a szálláshelyek értékesítése. Megvásároltuk a városi termálvízzel ellátott strandot is. Mindent elkövetünk, hogy gyógyvízzé nyilvánítsák, mert ez teremtené meg az alapot a gyógyászati idegenforgalom megfelelő kiépítésének. Több medence, köztük termál és látványfürdő megépítése mellett terveink között szerepel egy kisebb szálloda megépítése is a kiszolgáló épületekkel együtt. És hát itt van a büszkeségünk a kemping, amely már fogadásra kész. 5 luxus igényeket kielégítő apartman, 7 bungalló, 67 lakókocsi állás, teljesen kiépített számítógépes vezérlésű infrastruktúra, valamint a szabadidős tevékenységek széles skálájának lehetőségei várják a pihenni és regenerálódni vágyókat.

A cég legmeghatározóbb tevékenysége az építési és üzemeltetési tevékenység.

Kozák István, Kozák Krisztián és Kozák József,
mint egy hármás ikerpár. – Fotó: a szerző

A kemping befejező munkálataiban vettek részt már a gyerekek is. Ha minden jól megy, és miért ne menne jól, akkor 13 hónap elteltével szakemberek lesznek.

Napi sok órás elfoglaltságot jelent Martfű vezérképviselőségének ellátása és a fiúkkal való foglalkozás. Békés, pihenéssel édesített nyugdíjas életet szerettem volna, csak hogy egyvalamiről elfeledkeztem. Engem a munka éltet. Örülök, hogy a pályafutásom ott fejezhetem be, ahol elkezdtem. Kifejezetten hátrányos helyzetű gyerekeket kezdtem el tanítani, és most sem teszek mást. Hátrányos helyzetű fiatalokat segítek hozzá képzettséghez, szakmához, és mindezen túl az életet tanítom meg nekik. Igen, nekik ezt is meg kell tanítani. Tervezni, szervezni, szabályokat követni, fontossági sorrendet kialakítani, kompromisszumokat kötni, és mindezt úgy, hogy ők is képesek legyenek átadni, közvetíteni a családjaik részére. A modern társadalmi elvárások ezt megkövetelik, hiszen a társadalom tagjainak többsége ennek megfelelően él már régóta.

Hogy ebben mi a motiváció?! Nehéz definiálni, mint ahogyan a sikert is nagyon nehéz mérni ezen a területen. De amikor elméleti foglalkozást követően odajönnek hozzám, és egymás szavába vágva, csillogó szemmel egyszerre akarják elmondani, hogy mit tanultak... Hát, erre nincsenek szavak... Anélkül, hogy a megelégedettség halvány látszatát is mutatnám, biztos vagyok benne, hogy a szigorúságom ellenére kedvelnek, elfogadnak és egyfajta vezetőjüknek tekintenek. Gyakran beállok közéjük dolgozni, ezzel is mutatva, azon

túl, hogy munkát adok nekik, velük egyenrangúan képes vagyok lapátolni is. Jó látni a munka kézzelfogható eredményét, mert sikerélményt nyújt. Természetesen ez a fajta hozzáállás azt is eredményezi, hogy jól érzik magukat a munkahelyen. Ebben a tekintetben semmiféle különbséget nem teszek a dolgozók és a gyerekek között. Feladatot kapnak, célt tűzhetnek maguk elé, amit közös erővel, akarattal 13 hónap elteltével el is érnek. Szakemberek lesznek. Kőműves szakemberek. Nem győzöm hangsúlyozni, hogy a szakmán túl az életet tanulják meg, amiből nekik eddig csak a hátrányok jutottak. Tanítottam már cigány embereket egyéb képzési rendszerekben, nem idegen tőlem a velük való foglalkozás. Azt vallom, hogy szemléletváltásra, életmódváltásra kellene őket didaktikusan rávezetni, amit egyetlen képzés sem hangsúlyoz. Pedig nagyon fontos, hogy megtanulják az életüket szervezni. Hogy megtanulják a primer ösztönöket kordába záni, hogy jövőképük kialakuljon és ne pusztán máról holnapra éljenek és gondolkodjanak. Egy ember és egy program erre kevés. Meg kellene ragadni minden oktatási és képzési formát, hogy erre a célra kiképzett szakmai tiemek programokat dolgozzanak ki és ezeket alkalmazzák is. Hiába lesznek a srácok is jó kőműves szakemberek, ha a megkeresett pénzüket képtelenek hasznosan visszafordítani mindennapi életükbe. Meg kell őket tanítani a hosszú távú gondolkodásra, a normákhoz való gyakorlatias igazodásra, ami persze a társadalom pozitív hozzáállása nélkül nehezen működik. Ugyanis a beilleszkedés sikeressége

nem pusztán rajtuk múlik, hanem a befogadó oldalon is. Nem ez alatt a 13 hónap alatt fogják leküzdeni a hátrányokat, de a képessé tevésben alapot kapnak, és további segítséggel rendszerré válik az életükben a szakmunkás hozzáállás, amit később a gyermekeiknek, családtagjaiknak is közvetítenek. Ily módon rájuk már nem biztos, hogy érvényes lesz a hátrányos helyzetű jelző. Fontos ez a folyamat, s én abban a hitben élek, hogy meg is valósítható.

Két hónap elteltével már nyugodtan állíthatom, hogy ők is és én is ebben a szellemben élünk, dolgozunk. Elfogadtuk egymást, ami abból is látszik, hogy magántermészetű problémáikkal is megkeresnek. Kikérlik a véleményem és minden jó szóért, bölcsnek tűnő tanácsért a szemeik hálát tükröznek vissza. Szeretek velük lenni, annak ellenére, hogy nagy felelősség is egyben. A pályázatban foglaltak szerint heti 20 órát kellene kötelezően velük töltenem, de ott vagyok, amikor megérkeznek, ott vagyok, amikor hazaindulnak és nap közben jó néhányszor élvezik még a társaságom. Mert ez a feladatom...

* * *

A program kezdetén a kiválasztás legfőbb szempontjai közé tartozott a motiváció és a személyiség feltérképezése, valamint néhány a leendő szakmához szükséges alapismeret, készség felmérése, melynek során kiderült, hogy a jelentkező mennyire alkalmas a programban való részvételre. A többszörös túljelentkezés ellenére ma már elmondható, hogy a programba bekerült hátrányos

helyzetű képzetlen emberek akaratereiben és rátermettségben nem szenvednek hiányt, és remélhetően a folyamatos segítségnyújtásnak köszönhetően szakemberré is válnak.

Kozák István (22), Kozák Krisztián (24) és Kozák József (21) édestestvérek. Mint egy hármás ikerpár – mondja az anyukájuk, még annak ellenére is, hogy Krisztiánnak már családja van.

Együtt jelentkeztek a programra is, hiszen nem kis kaliberű terveket dédelgetnek. Családi vállalkozásban szeretnék megállni a helyüket az építőiparban. Jóképességeik ellenére egyikőjük sem tanult tovább, „haverok, buli, Fanta,” nevetik egyszerre az okokat, s ma már tudják, nagy felelőtlenség volt. Egymást és társaikat inspirálva lelkiismeretesen készülnek minden alkalomra, s még hazaérvén is a „kitűzést” és a „szintezést” gyakorolják a család kertjében. Nem könnyű elsajátítani a kőműves szakmát ennyi idő alatt, és nem könnyű belerázódni a rendszerességbe sem – mondják, ugyanakkor tudják, hogy mekkora esélyt kaptak, és ez ellensúlyozza a mindennapi fáradtságot. Tiszta vanak vele, hogy elsősorban rajtuk múlik, képesek-e élni ezzel az eséllyel, hiszen a szakemberektől minden segítséget megkapnak.

A projekt eredményeképpen 20 fő foglalkoztathatósága és társadalmi beilleszkedése javul. A lebonyolítók bíznak benne, hogy az egyéni képességeket figyelembe vevő alternatív képzési és foglalkoztatási programjuk modell lesz az újabb képzésekhez, valamint elindít a munkaerőpiacon egy bizonyos fajta esélyteremtő szemléletváltást.

Lukach Ilona

Barrara pe dopash drom

„Po trajo sityarav len”

Le Sityaripesko thaj Majdur Sityaripesko Centrumo Alapitvanyo ande kado bersh jekhe Uniovosko Butyako Programmo kerel. Shtare partneroske organizacijanca sholardas pe pesko drom „Integralto Butyi” anavesko programo. Ande kado programo zhutin bishe chorre manushenge – mashkar lende but roma si – te rakhen penge butyi. Le programoskoi vrama si bish thaj jekh shon, anda kodo o sityaripe thaj e butyi deshutrin shon inkrel. Ando programo le manusha barara thaj socialni zhutara avna. Von ande jekh kurko jekh dyes sityon andej shkola thaj shtar dyes keren butyi pe butyako than thaj vi kothe sityon pengi nyevi butyi.

Le manusha le barraripeski butyi sityon kaj **TOMA BAU Rtvo**. Le manusha, kon barrara avna, ande Martfü pe la firmako than zumaven kadi butyi. **Pakshi Eva**, le programoski sherunyica kade gindil, bari baxt sasla, hoj voj rakhlas kadi firma, so zhanel thaj kamel te zhutil le romane manushenge ande kadi luma akanak. Te pinzharas la firmake sherunen, hatyarasa kado lojalitasho thaj manushengo centrumo.

Dr. Tomashovski Ishtvan, la firmako krisosko thaj kinipesko sheruno, sar le barrareske sityardengo sheruno sako dyes zhanel te dikhel le shavengi – sar voj anav del len – butyi. Voj jekh kordinaciovoski butyi kerel thaj trubul leske kadala butyate na cerra empatija thaj pedagogija. Si le Pishta baches – sar le sityarde anav den

les – shtar diplomi. O krisari, sityari thaj nyevipesko iskritori pedagogusho aba tranda bersh pherdas ande opruni sityaripe ande amaro them thaj ande kaver them. Le sityarde kasavo kamen t’aven sar voj, ke Pishta bachi zhutil, ande sa zhutil.

Kathe voj phenel, soski butyi kerel leski

firma thaj sostar kamel te zhutil voj vi akanak le manushenge.

* * *

„Amari peshtaki firma butfali butya kerel thaj kadi firma amara familijaki-j. Pel ketenapeske objektumura losaras thaj

lasharasle. Ame keras butyi vi NATOvoske. Amara deshupanzhe bershenga firma si dosta love, shtar shela manushenge thaj lenge familijange das manro. Aba shtar bersh gelam ande Martfü, kindam kothe jekh dulmutano kher, lashardamles thaj akanak shaj soven le dromara kothe. Bikindam vi le forosko thermalo shtrando. Kamasas, te avri phenenas pa kodo paji, hoj lasho-j le nasvalenge thaj sastyaren len. Kamasas kothe keren unyi medencevura thaj vi jekh cino hotelo. Thaj kathe si amaro kempingo, kaj aba shaj soven le dromara. Panzh luksushi apartmanura, ehta bungalovura, shovvardesh thaj ehta vurdoneske tor-dyipe, komputeroski inf-rashtruktura azhukaren le dromaren, kon kathe kamen te hodininpe.

Ande kempingoski butyi sas aba vi le shavore.

Kozak Ishtvan (22), Kozak Kristian (24) thaj Kozak Jozhef (21) phral-i.
Sar jekh trinengo ikero- phenel pengi dej.

Te sa lashe avna thaj sostar chi avnas lashe, atunchi pala deshutrin shon barara avna le shavore.

Ande jekh dyes but butyi sima la firmasa thaj le shavenca. Pachalo nyugdijasosko trajo kam-lomas, de variso bisterdom. Man e butyi trajarel. Losshav, hoj muri butyi kothe mukhav kaj kezdisardom.

Chorre shavoren kezdisardom te sityarav thaj vi akanak kadi butyi kerav. Chorre shavoren zhutij kaj butyi, kaj sityipe thaj o trajo sityarav lenge. Ova, lenge vi kado trubul te sityarav. Planura te keren, te organizin, kompromisumura te phanden thaj te sityaren penge familiji. O moderno trajo kado kamel, ke le moderni manusha kade trajon. Hoj so ande kadi muro motivaciovo?! Pharo kado te phenav. Lasho-j mange, kana pala o sityipe aven mande thaj sa shave kaman te phenen so sityarde...

Haj, pe kado najma vorbi... Sigoruvo som lenca, de kade gindij von kamen man thaj kade gindin, me som lengo sheruno. Butivar tordyu-

vav ande mashkar lende te kerav butyi, sikavav lenge, naferi butyi dav lenge, te na vi me zhanav te kerav butyi, sar von. Lasho te dikhav la butyako frukto, ke lossh delma. Kade vi von lashes hatyarenpe pe la butyako than. Naj diferencija mashkar le butyara thaj le shave. Butyi hutylene, shaj keren cilo angla pende, so zoras shaj resen pala deshutrin shon. Barara avna. Butivar phendom aba, palaj butyi vi o trajo sityon. Sityardom aba romane manushen andej shkola, naj strejino man kadi butyi. Kade gindij, pe kado trubulas te sityaren len, te gindyisaren kaver. Zuraless fontosho-j te sityon pengo trajo te organizin. T'avelle futuro thaj te na trajon pa adyeste pe teharate. Jekh manush thaj jekh programo pe kado cerra-j. Sa shajipe trubulas te lel, kaj le shave sityon, pe kado trajo te sityaren len. Le shave lashe barara avna, de dosh avla, te chi zhanen penge love lasess hasnin ande trajo. Trubul te sityaren len, sar shaj pe dur te gindyisaren. Zuraless fontosho-j te zhutin len vi le gazhe. Na tela deshutrin shon sityarena o

trajo, de shaj sityon, sar trubulas te trajon, so shaj phenen vi penga familijake. Thaj atunchi shaj aven vi von baxtale manusha. Kado zuraless fontosho-j thaj me ande kado patyalipe trajuvav, kado shaj keras.

Pala duj shon aba tromanes shaj phenav, vi von thaj vi me ande kado patyalipe trajuvass, keras butyi. Hatyardam jekh-kavres, von butivar mangen zhutipe mandar ande penge bajura. Kamav t'avav lenca. Ando programmo si: trubul t'avav lenca bish chasura, de lenca som kana aven thaj kothe som, kana zhan khere thaj mashkar dyes butivar si manca. Ke kadi si muri butyi..."

* * *

Andel programosko kezdi pe zuraless fontosho sas o motivaciovo thaj kado, so pinzharen aba le shave anda barraripeski butyi. Bares but shave kamle te sityon thaj pharo sas te alosaras le legmajlashen. De adyess shaj phenass, kon kathe sityon, von kamen te sityon lashes pengi nyevi butyi. Von hutylene

but zhutipe thaj von avna barrara.

Kozak Ishtvan (22), **Kozak Kristian** (24) thaj **Kozak Jozhef** (21) phral-i. Sar jekh trinengo ikero-phenel pengi dej, apal le Kristianess si familija. Kethane somnarde po programo, ke baro plan sile. Familijako vallalkozasho kamenass te keren. Lashi godyi sile, von chi sityile majdur andej shkola, „amala, buli, fanta” assan pe jekhvar, de akanak aba zhanen, kado nas lasho. But sityon pe sityaripe thaj palaj shkola vi khere but zumaven ande familijak bar. Naj bipharo te sityuvass o barraripe tela kattyi vrama – phenen, de lashes zhanen sosko shajipe hutylene thaj kado zhutil te bistren o kinipe.

Mishto zhanen, kodo feri pe lende nachol, kathtar le majstrura sa zhutipe hutylene.

Kathar le programoski butyi bishe manushenge shaj avla butyi thaj majlasho trajo. Le programoske organizatore kamenass te lengo programo jekh nyevo modelo avlass ande futurosko sityipe.

Fordította:
Géczy József

Évfordulók – események

„Anyám! – lihegte a hosszú futástól Márton. Most láttam meg, hogy mégiscsak magyar vagyok! – s hamar elő is kapta a három napja megkapott személyit. – Akárhogy nézem, az van ideírva... jó átvertem a rendőröket, mi?... itt van e... ma-gyar...” Ekként örömködik **Wharga Attila** – nem különösen nagy értékű – Vigyázz, a Kata harap című regényének egyik tizenéves cigány mellékszereplője, amikor felfedezi, hogy milyen bejegyzés díszleg frissen szerzett okmányának „nemzetisége” rovatában. Tudjuk: mivel a cigányságot mindvégig vonakodtak nemzetiségként elismerni, nem is szerepelhetett volna benne más. Mégsem ez volt, ami az új irat bevezetésével a hazai romáknak a legnagyobb keserűséget okozta.

A ma személyi igazolványnak nevezett kis plasztikkártya alig őriz valamit az 1955-ben, fél évszázada bevezetett őseredeti adathalmazokból. Akkor az arcképen, aláíráson és születési adatokon kívül a könyvecske formátumú irat az apa nevét, a családi állapotot, a házastárs és a gyermekek nevét, születését, az esetleges válás időpontját s tényét, a beálló névváltozásokat, az ideiglenes és állandó lakcímekeket, valamint – mivel az úgynevezett közveszélyes munkakerülés büntetendő volt – az aktuális munkahelyek nevét, címét is rögzítette. Akadtak benne olyan oldalsók is, amelyek a különleges rendőri bejegyzésekre (kiegészítő büntetések felsorolása: városokból, szórakozóhelyekről való kitiltások, rendőri ellenőrző felügyelet stb.) szolgáltak.

A **Népességnyelvántartási Füzetek** 2. száma (1997) a személyiadat- és lakcímnyelvántartásra vonatkozó legfontosabb jogszabályok hazai történetét áttekintve, az anyakönyvi adatokon alapuló népességnyelvántartás jogi szabályozásának magyarországi kezdetét az 1879. évi XXVIII.

törvénycikk hatályba lépésében határozta meg. Ez a jogszabály rendelte el a lakcímbeljelentés (akkor még lakásbejelentés) kötelezettségét és ezzel kapcsolatban a lakcímváltozások nyilvántartásának megszervezését az állami rendőrség keretében. A lakcímbeljelentésre épülő személyigazolvány-rendszer történeti gyökerei az 1930-as évekre nyúlnak vissza. Az 1938. január 1-én lépett hatályba 70.300/1937. BM rendelet tíz számjegyből álló azonossági szám bevezetésével egy új rendszerű manuális nyilvántartást hozott létre. Később a 380.000/1941. BM rendelet bevezette a „Polgári személyi lap”-ot, amely a mai személyi igazolvány elődjének tekinthető.

1945-ben a háború után különleges helyzet alakult ki. Egyrészt rengeteg nyilvántartás és dokumentum megsemmisült, emberek pusztultak, tűntek el nyomtalanul. Több tízezren bújhattak a világégés alatt – vagy a kiérdemelt büntetéstől tartva – különféle hamis személyiség védőarcát magára öltve. A frontok elől menekültek a legtrikábban hordták magukkal a legfontosabb irataikat. A manapság is sokat emlegetett beneši dekrétum megfosztotta a csehszlovákiai magyarságot az állampolgárságától, s lakosságcsere révén szülőföldje elhagyására ösztökölte őket. Magyarországra települve csak hiteles dokumentumok alapján honosíthatták az áttelepülőket, e dokumentumok legtöbbször az elmergesedett államközi viszonyok miatt csak hosszas utánjárással volt beszerezhető. Megérkeztek a koncentrációs táborok poklát megjárta emberek is, akiknek egész családja odaveszett. Iratokkal is alig rendelkeztek, nemhogy olyan személyekkel, akik igazolhatták volna kilétüket. Nehezítette a helyzetet, hogy a forgalomban lévő különféle igazolások legtöbbször

bemondásra állított ki, s az is hogy a nőknek nem voltak igazolványaik, a szüleik, majd a férjük papírjaiba írták be őket.

A rendteremtést sürgette a végbement rendszerváltás is, amely a diktatúrák kényszerképzetét követve, mindenki-ben ellenséget sejtett. A karhatalmi, állam- és rendvédelmi szervek is egyre szorgalmazták az állampolgárok élete feletti totális ellenőrzés nélkülözhetetlen eszközeinek bevezetését. **Murányi Gábor** (HVG 2005. május 25.) „Kis magyar bumázska” című tanulmányában megjegyzi: egy 1953. februári iratból tudható például, hogy a magyar pártvezetők késésben érezték magukat, mivel okmányügyileg Csehszlovákiában már ellátták a lakosságot [egységes igazolványokkal], Lengyelországban és Romániában pedig folyamatban van ez a munka.

Az akkor éppen Magyar Dolgozók Pártja nevet viselő kommunista politikai alakulat vezetése 1953. augusztus 26-án fogadta el a belügyminisztérium javaslatát a lakosság személyi igazolvánnyal való ellátásáról. Az előterjesztés azzal érvelt, hogy az új okmány bevezetése nyomán a lakosság kevesebb iratot használna, így az ezeket kiállító hatóságok is fellélegezhetnének, de – s alighanem ez volt az igazi cél – a személyi igazolvány révén „meg lehetne nehezíteni az osztályellenség, az imperialista ügynökök és a bűnözők káros tevékenységét, könnyebb lenne az államvédelmi, a biztonsági szervek munkája, a határővezetből és a kiemelt városokból a nem kívánatos elemeket jobban távol lehetne tartani.”

Ki lett volna az, akinek ennyi jó kevés? 1954 január 9-én közzé is tették az 1/1945. MT. számú rendeletet a személyi igazolvány bevezetéséről. 1954 februárja és 1955 májusa között végrehajtott nagy akció során az ország felnőtt korú lakosságának 6 756 244 személyi igazolványt osztottak ki. Belügyminisztériumi jelentés szerint ekkor már csak

kb. 40–50 ezer ember igazolvánnyal történő ellátása volt hátra. „Ezek jelentős része – fejtette ki a beszámoló miniszterhelyettes – kóbor cigány (kb. 20–25 ezer fő), a többi beteg vagy igazolványát hanyagságból át nem vett személy.” „Azok a cigányok, akik megfelelő munkát és lakhelyet igazolni nem tudtak, feltehetően bűncselekmények elkövetéséből tartják fenn magukat, igazolvánnyal eddig nem lettek ellátva. Javaslatunk, hogy ideiglenes személyi igazolványt adjunk ki részükre, egyévi érvényességi idővel” – tette hozzá. (A többi állampolgár igazolványa egyszeri eljárással öt évre volt érvényesítve.) A cigányok igazolványainak kiadására az 1955. július 30-ai időpontot szabták volna. Mint azt a téma kiváló ismerője, **Purcsi Barna Gyula** „Fekete személyi igazolvány és munkatábor” című tanulmányában (megjelent: Beszélő, 2001/6.) részletesen is ismerteti: két nappal később, 1955. június 17-én a BM Kollégium **Piros László** államvédelmi altábornagy elnökletével meghozta az 5-65/1955 sz. „szigorúan titkos” minősítésű határozatát, amely lényegesen módosított a korábbi előterjesztésen: „Biztosítani kell a kóbor cigányok személyi igazolvánnyal való ellátását. Részükre egy évig érvényes, ideiglenes – a rendes személyi igazolványtól formájában és tartalmában eltérő – személyi igazolványt kell kiadni”.

Kezdetét vette a súlyos, mélyen sértő és öt évig tartó hátrányos megkülönböztetés. A legalább két éves állandó lakhelyet igazolni nem tudó cigányok „kóbor életmódot folytató”-nak voltak tekinthetők, márpedig – ahogy arra Purcsi Barna Gyula is rámutat – a községek nem szívesen állítottak ki lakcímbeljelentőt a cigánytelepek lakóinak (még ha évtizedek óta laktak is ott), hiszen annak birtokában tulajdonjogot formálhattak volna nyomorúságos lakóhelyeikre. A „rendes” igazolvány sötétbordó színű, a BZ-sorozatjelű

figyelemfelhívó személyi okmány borítója fekete volt. Aki kicsit is érti a színek beszédét, felfogja az üzenetét is. Ráadásul utasítás érkezett arra nézvést is, hogy a cigányok korábban „jogosulatlanul kiadott” igazolványait is cseréljék le az újabb változatra.

Megalázó lehetett, nyilvános megszégyenítéssel járhatott minden igazoltatás, hiszen egyébként a rovott múltú, bűnözőknek, a „megbízhatatlan személyeknek” is ugyanilyen személyi jutott. 1956-ban **László Mária** – a Magyarországi Cigányok Kulturális

Szövetsége későbbi alapító elnöke – az akkor éppen Minisztertanácsnak nevezett kormányhoz címzett levelében egyebek mellett azt a gyakorlatot is nehezményezi, hogy a tanácsok elszedik a személyi igazolványokat a cigányoktól, „amely faji megkülönböztetésre ad alkalmat”.

Kutatásai során Purcsi Barina Gyula egy másik komoly tiltakozásra is rábukkant. A Pest Megyei Tanács elnökhelyettese, **Szabó Sándor** 1958 májusában beadvánnyal fordult **Biszku Béla** belügyminiszterhez. Értesítette, hogy a

Pest Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága megtárgyalta a megye területén élő cigány dolgozók helyzetét, s több tagja kifogásolta a kettős személyi igazolvány rendszerét, hogy a vándorcigányok fekete színű személyi igazolvánnyal rendelkeznek. Az említett testület nevében kifejtette: nem helyeslik ezt a megkülönböztetést.

A sorozatos tiltakozások, de az 1956-os forradalom utáni konszolidáció demokrácia-felfogása következtében is egyre tarthatatlanabbá vált diszkriminációt végül 1961-ben szá-

molták fel. Az időszerű igazolvány-érvényesítéskor bevonták a sötét személyiket, s a többség által évek óta birtokolt bordókra cserélték.

Ettől persze nem szűnt meg a cigányok kirekesztése, ám ez volt az első alkalom, hogy a hatalmat „önkéntes” meghátrálásra készítették.

Amikor a személyi igazolvány ötvenedik születésnapjára emlékezünk, erről a szégyenfoltjáról, s annak eltüntetése kapcsán a demokrácia parányi diadaláról sem szabad megfeledkeznünk.

– Hegedűs Sándor –

CENTENÁRIUM

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT BALÁZS JÁNOS

Csendesen telt ez a június 26-a is. 2005 nemcsak József Attila, de az első elismert és európai ismertségű hazai cigány képzőművész, Balázs János centenáriumi éve is. Míg a költőóriás ünnepléséből – végre valahára – igazi nemzeti ügy kerekedett, a sajátos látásmódú festőművész és versíró nagy öregről tartott megemlékezés valahogy nem lett a hazai romákat megmozgató igazi esemény. Az Alsókubinban született és ötéves korától a salgótarjáni cigánydombon élő östehetség, csak hatvanhárom éves korában fogott a festészethez és hatvanhat évesen adta ki első verseskötetét. Mindössze kilenc alkotásokkal teli év adatott neki, de ennyi is elegendőnek bizonyult, hogy nemzetközi hírre tegyen szert, s hogy felfedeztetése, működése, a róla szóló újságcikkek, a vele készített interjúk, a róla szóló film és kiállításai számos cigány autodidakta festőt ösztönözzenek a pályára lépésre, a követésre. Szívesen beszélgetett a fiatalokkal, s más művészeti ágak roma kitűnőségeivel, a teljes cigány kulturális élet egyik meghatározó személyisége volt.

Ezt igazolandó Szepesi József versével idézzük meg alakját, tisztelgünk az emléke előtt.

– háas –

Szepesi József:

Balázs János

Különös gyerek az öreg,
akár egy bogaras rokon.
Száz éve óvja egy főveg
s száz éve táncol ő azon.
Száz év magánya szóttesét
ezerszer kinőtte már,
elnyúni mégse bírta még
eddig e furcsa alpakát.
Egyetlen folt sincs a ruhán,
pedig nap mint nap elszakad.
Az ördög szabta-varrta tán,

ezért így tartós az anyag.
Száz hímzett, tarka inge fess,
elegáns, tiszta vászon,
száz év magánya műve ez
száz színes szóttes-álom.
Lelkére öltve a csoda
bizony tán kényes is lehet
mindarra, amivel soha
alkotója nem kérkedett.
Ez a különös agg gyerek,
ez a bogaras bölcs naiv.

Finom fogások roma módra

MÉG A GASZTRONÓMUST IS MEGLEPTÉ AZ ÉTELEK SOKFÉLESÉGE

Tökpörkölt és halas lecsó is főtt június 24-én, az első hagyományos cigány ételek főzőversenyén Szolnokon. Bár némely étel igen különösnek tűnt, ám a szakértő gasztronómus szerint akad, amelyiknek az éttermek kínálatában lenne a helye.

(Fotók: Lukács Ilona)

Farkas Flórián országgyűlési képviselő is részt vett a zsűri munkájában.

Volt, aki lovas kocsin érkezett a cigány kisebbségi önkormányzat által szervezett főzőversenyre. A szekérderekből ugyan sátor helyett napernyő került elő, ám a bográcsot helyettesítő fazekat – pont mint nagyszüleik – két téglára állították az asszonyok.

londított meg, pont úgy, ahogy azt még édesanyjától tanulta.

Az igazi cigány ételből nem hiányzik se a lecsó, se a tök – erősítette meg az egyszerre három fazék fölött is őrködő, szintén a rangidősek közé tartozó **Gáspár Józsefné**. Nem csoda, ha

Mások kukoricaszárral gyújtottak az étel alá, mondván, tüzelő gyanánt régen csak ez volt kéznél, no meg tehénlepény.

A fakanalat azonban ezúttal nem csak az asszonyok forgatták. A verseny legidősebb, de talán legfiatalabb indulója is férfi volt. A 72 éves **Raffael József** például háromféle – sertés, marha és füstölt – húsból készített pörköltet, melyet fokhagymás, kapros ecetes lében érlelt tökkel bo-

az egyik fazékban itt is igazán különlegesnek számító étel, füstölt oldalasból lecsós pörkölt készült ropogós tökkel. A lecsóból persze a fiatalabbak sem engedtek. A **Jakab István, Jakab László**

A szakértő gasztronómus szerint egyes ételeknek az éttermek kínálatában a helye.

lő, Gáspár József és Balogh József alkotta csapat például halas lecsót kanyarított a bográcsba. Az ételkészítés legnehezebb részének ők a több kilónyi törpeharcsa horogra kerítését tartották, hiszen egy álló hétig pecázták a bográcsba valót.

Az ételek sokféleségét persze felsorolni is nehéz. **Balogh László**

Az igazi cigány ételből nem hiányzik sem a lecsó, sem a tök.
Gáspár Józsefné (Szolnok)

Németh Kálmánné
tyúkpörköltet készített.

Bodag, hagyományos módon
elkészítve.

Ló, a szervező kisebbségi önkormányzat elnöke szerint ugyanis Kunszentmártontól Tiszapüspökin át Újszászig érkeztek csapatok. Több mint harminc bográcsban főttek a különleges falatok.

Az ételek a zsűri vezetőjét a Gasztronómiai Fesztiválok Egyesületének (Gasztrofeszt) elnökét, a Szolnoki Gulyásfesztivál életre hívóját is lenyűgözték. **Csányi Sándor** szerint jó néhány olyan étel került elő, mely a gasztronómusok előtt is ismeretlen. Ám, ha egy-két év múlva országossá nő a rendezvény – amire minden esély megvan –, akkor méltán keltheti fel az érdeklődést, és akár étek-mek ajánlataira is felkerülhet.

Teleki József

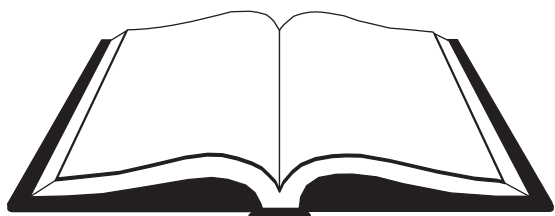
Hamis lecsó Anica módra
Balogh Lászlóné (Szolnok).

A zagyvarékasi Rácz Sándor
tyúkós káposztát készített.

Csányi Sándor, a Gasztronómiai Fesztiválok Egyesületének elnöke,
és a kunszentmártoni Mihály Sándor.

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Egy könyv addig él, amíg a híre él, amíg a gondolatai hatnak. Nincs is bántóbb annál, mintha egy fontos művet már útra bocsátásakor fojtogat a hírcsend.

Kósa Csaba „Ir-galmatlanul” című riportregé-

nyében a könyves szakma sem csillogtatni valót, sem szencziót nem talált, a kiadására vállalkozó Hungarovox-nak pedig sejtetően nem volt pénze arra, hogy művi felhajtással reklámcikké tegye, megrendelt interjúkkal segítse a kötet olvasókhöz jutását.

Kósa művét nekem is csak a véletlen jutatta a kezembe, amikor a könyvtárpolygon egy másik szerző után kutakodtam. Belelapoztam, kiköcsönöztem s feldühödtem. Nem az írón, nem az íráson, **Lukács Pista** sorsán. A harmincas éveit taposó cigány fiatalember, akiről és akivel szól a könyv, állami gondozásban nevel-

kedett fel. A további sorsának egyengetésért is felelősséget viselő hivatalnokok alaposan kijátsszák: egy számára mindenképp előnytelen szerződésbe, házvásárlásba kényszerítik. A düledező-félben levő ormánsági viskó élete értelmévé, majd jogfosztottsága jelképévé válik. Pásztor-kodásból származó jövedelméből felújítja, szépen berendezi új otthonát. Egyszer azonban, amikor hazatér, azt tapasztalja, hogy távollétében egy másik cigány család költözött jogos tulajdonába. Amikor felháborodottan szót emel ez ellen, alaposan helybenhagyják, majd megfenyegetik: elvágják a torkát, ha még egyszer megkísérel hazatérni. A rendőrséggel kapcsolatban igen keserű tapasztalatokat szerzett már intézeti szökései idején. Később fél veséje bánja a közelebbi ismeretséget. Az említett szerv két részeg daliája alkoholmámorában félholtta veri, mint naponta látott munkavállalót. Arra kívánják rávenni ilyen hathatósan, hogy bizonyos munkahelyét elhagyva, azonnal távozzon el a községből. Még fel is akasztják, ám amikor éppen megfulladna, mindig leeresztik. Nem kívánják megfosztani a szenvedéseitől.

Hiába tesz azonban feljelentést, a tanúk és az orvosi látletek ellenére,

az ügyészség a mundér becsületét védi az ártatlan áldozat helyett. Hasztalanul áll mellé a hajléktalan szálló vezetője s maga a riporter is, háziügye sokáig egy jottányit sem halad előre. Az illetékes jegyző szavaiból kitetszik, hogy cigányok dolgának tartja az illetéktelen beköltözést: intézzék el egymás között. A joggal elvárható támogatás töredékét sem kapja meg. Akinek lenne módja cselekedni, mindenki az elévülésre játszik. Lukács Pista egyre mélyebb válsághelyzeteket él

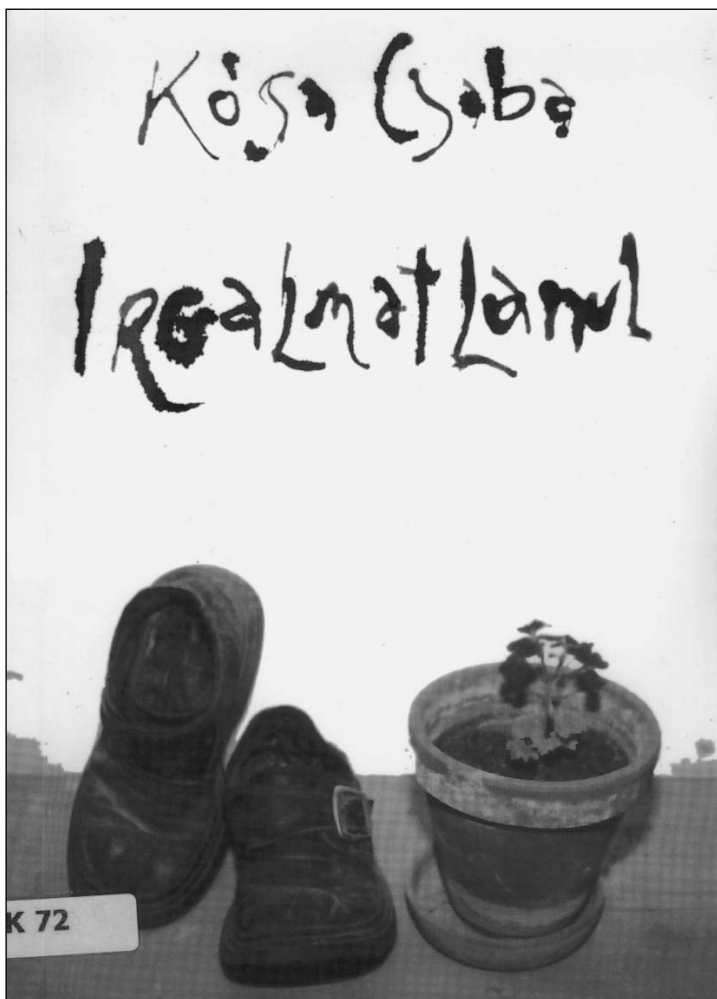
meg a hajléktalanszállón. Képtelenség, de a végén még hálás is lehet a két rendőrnek, hiszen vesebaja miatt leszázalékolják, s így végre csekélyke, de biztos jövedelemforráshoz jut. Az összeg éhenhaláshoz túl sok, a kikecmergéshez túl kevés. Kósa nyomán megismerhetjük a sorstársait, a hajléktalanotthon többi lakójának kilátásait, közöttük több más zsákutcába futó cigány életutat is. Mire elszánt segítőivel Pista végre kivereski az igazát, a ház már ismét omladozik, minden értékét elhordták (az ajtóknak, ablakoknak, eresznek is hült helye van csak). Egy „jóindulatú” szomszéd, telekárón ötezer forintért venné meg mindazt, amiért oly elszántan harcolt, ami az életét jelentette. Igaz, hatezerig hajlandó lenne felmenni...

Kósa Csaba igen tisztességes munkát végzett. Éveken keresztül kísérte nyomon az eseményeket, maga is tevőleges részt vállalva cigány barátjának szélmalomharcából. Megismeri Ildikét is, Pista intézetben megtalált unokahúgát, akit a fiú erőn felül támogat, hogy elkerülje a maga által már megtapasztalt csapdákat. A lányt, aki visszaél az érzelmeivel, mint szinte mindenki – beleértve az őt egy ideig makacsul támogató intézményvezetőt is –, aki felé szeretete árad.

Egyetlen bajom a könyvvel, hogy elbizonytalanít: mennyire tárgyyszerű, mennyire fiktív. Hiba, hogy csak a 168. oldalon derül ki: a két főszereplő kivételével – egyébként érthetően – megváltoztatott nevekkkel találkozunk. A főszereplő és a szerző, valamint néhány szereplőnek az oldalak közé tördelt portréi és életképei, mindenképpen az objektív olvasatot erősítik. Az azonban, hogy az intézményvezetőt hol **Fajsi Botondként**, hol **Boksa Botondként** említi a szöveg, éppen az ellentétes irányba hat. Effajta kételyeket ébreszt a valós baranyai településnevek mellett **Bakkóca** és **Gilgánfa** emlegetése is (amelyek **Bakóca** és **Gilvánfa** néven szerepelnek a helységnévtárban). A riportregény fényképekkel, dokumentumokkal és saját névvel is hitelesített fősodrához azonban nem fér kétség. Tényszerűségével riasztó híradás a megélhető pokol legmélyebb bugyrából, a lét alatti Magyarországról, amelyben – Kósa Csaba szavaival élve – élni nem lehet, csak túlélni. Észrevétlenül vegetálni és ugyanígy meghalni. Nem látszódni és nem láttatni...

* * *

A könyv a magukra valamit is adó könyvtárakban mindenképp megtalálható, de a méltó hírverés hiánya miatt, alighanem a nagyobb könyvesboltokban is hozzáférhető.

Fölöttébb gazdagok vagyunk. Az Oktatási Minisztérium „**Cigány Levelek**” cím alatt egy olyan bársnyos kötésű, aranybetűkkel címsorozott kiadvány megjelentetéséhez járult hozzá anyagiakkal, amelyet néhány évvel korábban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával egyszer már kiadtak. A szekszárdi székhelyű Romológiai Kutató Intézet (RKI) **Soós István** feldolgozásában és tudományos előszavával 2000-ben jelentette meg a „József főherceg levelezése” című munkát, ami több is, kevesebb is a jelenlegi – **Rézműves Melinda** által szerkesztett – könyvnél. Míg ez a mostani csak a Philológiai Közlönyben 1890-ben megjelent ötvenegy levelet vette át, Soós a levél-, leveles- és folyóirattárakat bújva még negyvenöt levélre lelt, így egy híján száz dokumentumot közölt, tudományos jegyzetekkel gazdagon kiegészítve. A személyes – a főhercegnek, illetve a főherceg által megfogalmazott – írásk között eredeti cigány nyelvű, s cigány tárgyú magyar levelek is akadtak, értelemszerű elvárás volt, hogy a különböző cigány dialektusokban járatlan olvasók számára az idegen nyelvűeket magyarra fordítsák. Most Rézműves Melinda ültette át magyarra az említett szövegeket – **dr. Marcel Courthiade** lektorálása mellett –, míg 2000-ben ugyanezt a munkát **Glenczi Ernő** végezte el. (A nyelv értőinek különös kaland lehet összevetni a két fordítást.) Ami új: Rézművesék az eredetileg cigányul írt leveleket, a nemzetközi cigány ábécé betűivel is újraírták, valamint minden levelet angolra is lefordítottak, hogy ezzel segítsék az országhatárokon túli befogadást. Magyaráról a Rézműves Melinda szerkesztette könyvben **Klein Hajnalka**, romani nyelvből dr. Marcel Courthiade fordított angolra. (Néhai **Gémes Balázs** kötet szerkesztőként annak idején megelégedett egy cigány, egy német és egy angol nyelvű rövid könyvvégi rezümével.) A mostani munka elbirt volna egy magyar nyelvű olvasó szerkesztőt, korrektort is, hiszen a lapokon több szemret szűrő helyesírási hiba gonoszskodik, s ez egy – meghirdetett szándékok szerint – „A felnőtt olvasók mellett [!]” oktatási tananyagának is szánt könyvben több mint hiba. Már maga a cím is! Cigány Levelek. A magyar nyelv helyesírási szabályzata szerint az egyedi címekben csak az első szót és a tulajdonneveket kezdjük nagybetűvel, csak az állandó címek, tehát újságok, folyóiratok neveinél írunk minden szót – az „és” kötőszó kivételével – nagybetűvel. Zavaró a diákoknak szánt szövegben a „**József Főherceg**”, a „Főherceg” megnevezés is, hiszen félő, hogy így rögzül, hibásan, ahogy a bevezetésben írva van. A főherceg egy méltóságnév, nem pedig keresztnév, kisbetűvel írandó. „Hiszünk benne, hogy az eredmény valós és 120 évre visszavezet minket a múltba, amikor volt egy olyan uralkodó, aki cigányul is beszélt” – írja a szerkesztő ugyanitt. Nos ilyen uralkodó sohasem volt. József nádor fia ugyanis

sohasem uralkodott, ő az uralkodó (a császár, illetve király) oldalági rokona volt. Az angol fordító jár el helyesen, amikor e mondat átültetésekor az „uralkodó” szót önhatalmúan főhercegre (Archduke) cseréli.

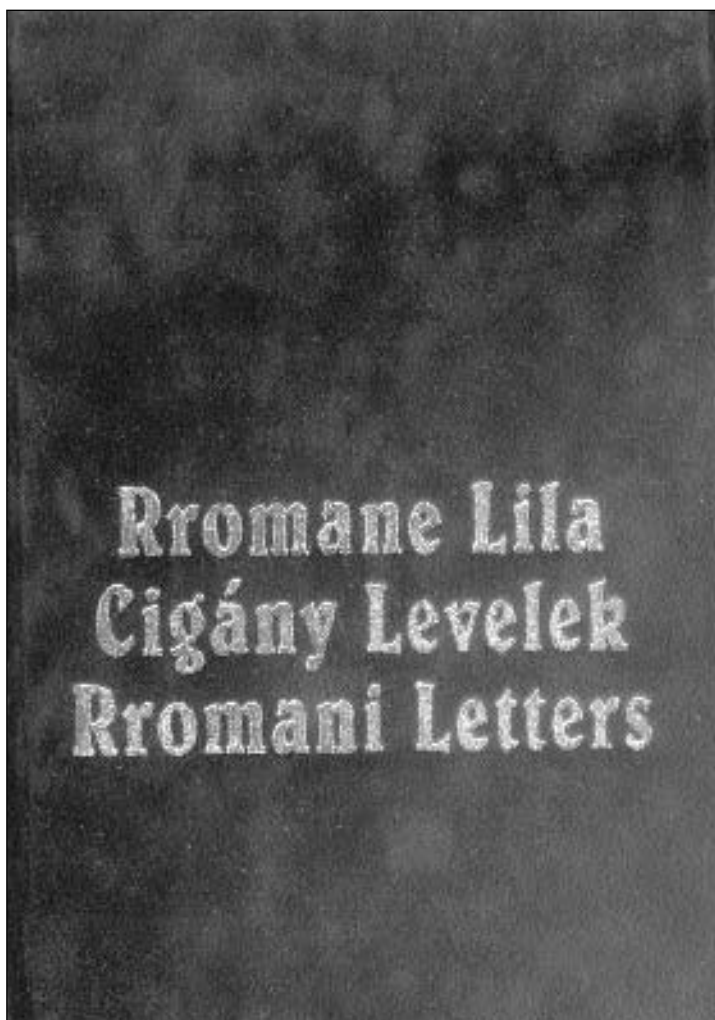
A leginkább az a zavaró, hogy a fiatal szerkesztőnő abban a hitben hagyja a kötet olvasóit, mint ha az ő úttörő gondolata és egyedüli tette lenne a főhercegi levelezés előlépése és leletmentő újradakása, s néhány évvel korábban semmi-féle előzménye nem lett volna.

„Örömmel és büszkeséggel nyújtjuk át ezt a könyvet és hangzóanyagot az olvasók közönség számára, hiszen ezzel a kiadvánnyal, olyan kultúrtörténeti ritkaságot tudhat magáénak...”

„...Miközben olvassuk és hallgatjuk a leveleket a ma élő romák hangján, akik életre keltették azokat a CD-n, örömmel látjuk, hogy ezek a régi sorok nem maradnak elfelejtve, nem porosodnak tovább az archívumok és könyvtárak polcain, hiszen minden érdeklődő számára elérhetővé válnak, mint a romák hétköznapi életének egységes bizonyítékai a magyar történelem egyik jelentős periódusában” – írja.

Mivel a belül 2003-as kiadási évet rögzítő kötet sajtóbemutatóját 2005 júniusában, József főherceg halálának századik évfordulójához igen közeli időpontra időzítették, külön fáj, hogy életéről és munkásságáról mindössze néhány mondatot kapunk. Nemhogy átfogó értékelést, de még születési és halálozási adatsorát sem olvashatjuk a könyvben. Mindezeket a – a főrangú úr cigánybarátságát igazoló – képmelléklet sem képes pótolni.

A kötet legfőbb értéke, s valóságos újdonsága mindenképpen a hozzá csatolt hangkorong. Ezen huszonkilenc levél „szóal meg” – mások mellett – **Choli Daróczi József**, idősebb és ifjabb **Bangó Gábor**, **Oláh Lajos**, **Karl Dotz** és **Rácz Sándor** előadásában. Harmincadik hanganyagként **Eugén Horvát Jenő** hegedűjén felcsendül a levelekben emlegetett, a **Mária főhercegnő** által szerzett „Borúra

derű” (s nem, mint a kotta fölé nyomtatták: Borúra Derű) dallama is.

„A cigány nyelv kárpáti dialektusát itthon kevesebben beszélik, mint például a szomszédos Szlovákiában, ezért olyan településeket kerestünk, ahol még intenzív a nyelvhasználat. Megkértük a nógrád-megyeri romákat, hogy éljék át a levelek mondanivalóját és olvassák fel azokat...” – szól a szerkesztői előszó. Arra azonban, hogy a lemezen felolvasók közül a magyarországi cigányságnak, s a roma irodalomnak Choli Daróczi József milyen nemzetközi jelentőségű oszlopa, hogy a Rácz Sándorként említett Romano Rácz Sándor a kárpáti cigány/magyar – magyar/kárpáti cigány szótár megalkotója, nem pazarol egyetlen szót sem.

„A cigányokat hallok gyönyörűen beszélni” – rácsodálkozást a hallgatók körében erősen ronthatja a bosszantóan sok hangsúlyozási és olvasástechnikai vétség. Itt bizony határozottabbnak kellett volna lenni. Még akkor is, ha mint hiszem, így is kellő többletet jelent. Ha a könyv nem is „hiánypótló” mint a beharangozó állítja, aki ezt fogja elsőként kezébe, ugyanolyan élményben lehet része, mint az előző, hasonló tartalmú kiadvánnyal.

* * *

A Fővárosi önkormányzat Cigány Ház – Romano Kher gondozásában megjelent kötet a kiadónál szerezhető be (e-mail címük: ciganyhaz@axelero.hu).

„Mi ütöttük őket, de közben majd leszakadt a szívünk...”

Nem tudom, ki hogy van vele, de ha valaki azt mondja éhes, megetetem. Ha azt mondja szomjas, megítatom. Ha meg fejbe verik a fehérvári úti piacon egy ellopott banán miatt, hát kifizetem helyette és megkérdezem miért? Nincs 29.60,- Ft-ja? És, ha már műanyag ládával verik fejbe, miért nem védekezik? Miért nem védi karjával a fejét? Miért? És ha az ember 71 évesen, mint egy gyerek sírva azt mondja hogy „hagyjon! Bűnös életem volt... A kommunisták is csak felemeltek, oszt elejtettek, mint a taknyot...”, akkor leülök vele beszélgetni a piac II. emeletén a Varga Étkezde fapadjaira és meghallgatom az életét: pláne, ha cigány emberről van szó, mint ebben az esetben is. A villám tekintetű, nagyon sötétbőrű öregember sokáig hallgat, majd kiböki, hogy vigyázzak mit kérdezek, mert ő a múltba jobban emlékszik, mint a tegnapi napra. – Nem baj – mondom – akkor beszéljen arról, amikor a kommunisták „felemelték”.

– Rég volt – kezd bele **Csikós Antal**. Akkor még fiatal voltam, és nem is tartott sokáig.

– **Mi nem tartott sokáig? Hogy felemelték, vagy a fiatal-sága?**

– Egyik sem tartott sokáig! A szegénységbe gyorsan belerokkan az ember, abba a kis hatalomba, ami nekem volt, hát abba is, mert engem nyúztak mindenfelől. A cigányok innen, a Tsz emberei onnan.

– **Hová valósi?**

– A Viharsarokba. Szenttornyán laktam akkoriban, de még azon is túl. A cigánytelepen. A senki földjén. 18 család élt ott víz nélkül, minden nélkül. 1948-ban kezdődött a téjesztés. Tudja Magda mi az a termelőszövetkezet?

– **Persze, hogy tudom! Mindenki tudja. Fenyegetéssel beléptetett kulákok, szereszmok nélkül küszködő napszamosok, béresek, cselédek, földmunkások voltak a téeszkek első tagjai, akik felsőbb utasításra, közös értékesítésre, beszerzésre a munkák közös elvégzésére alakították meg a téeszt, a párteemberek felügyelete mellett.**

– Emígyen volt, jól mondta, szóval ösmeri. Akkoriban sok földnélküli családnak a téesz volt az egyetlen izéje ... Na ...

– **Megoldás arra...**

– Hogy ne vesszenek éhen. Nekünk se maradt más, minket még hajtottak is elfelé dolgozni a földekre. Parancsszóra. De mentünk mi, mert éhezésben éltünk.

– **Döghúst ettek?**

– Mink nem! De voltak népek, akik ették.

– **Maga mit evett Csikós bácsi?**

– A parasztek disznaja elől a krumplihéjat elloptuk. Megmondom én, mert így volt. És hát vad gyümölcsöt ettünk, a gyerekeknek, mán a csecsszopóknak, az anyjuk, ha ideje volt, hát akácfavirágot rágtak össze, ezt adták a szájukba, de volt, hogy mink is ezt faltuk. Nem volt más. De döghúst azt nem, mert azt büntették. Egyszer-kétszer azért előfordult.

– **Úgy tudom 1948 előtt voltak cigányszármazású idénymunkások a falvakban.**

– Abban az időben? De nem ám! A téesz előtt idénymunka se jutott nekünk... Á, dehog

jutott! A jobb módú parasztek éves cselédet fogadtak. Később a még módosabbaknak azért nem kellett a cigánykéz, mert féltek...

– **Mitől?**

– Nehogy a gazdaságuk miatt ráfázzanak.

– **Ráfázzanak?**

– Nehogy kuláknak számítsák be őket, mert hisz volt egy lista. Ha oda felkerült valaki, az kampec volt, az megnézhettem magát! Életük se maradt. Engem 1949-ben tettek meg brigádvezetőnek. Jó fejem volt, két hónapra elküldtek mezőgazdaságot tanulni, de a **Petres Bálint** aztán csak azt kérdezte tudod-e már te cigány mi a krumpli és mi a tengeri? Mondtam, hogy tudom. Hát iskola nélkül is tudtam én ezt, csak nem számoltam be ennek a redves fejű parasztnak, mert hisz ő volt a nagykutya a téeszben. Nem feleseltem én senkivel. Ha azt mondja nappal van, pedig éjjel, én arra is rábólintok, csak hagyjon már békibe minket.

– **Miből állt egy brigádvezető munkája?**

– Főleg kussolásból, meg

hajtani kellett az embereket, de mi semmire nem mentünk. Nem hagyták, hogy termeljünk. A cigánybrigád mindig az utolsó volt, a Petőfi Tsz rongya.

– **Miért?**

– Nekünk, 22 embernek 166 katasztrális holdon kellett dolgozni, de hogyan dolgoztunk volna?! Hát mi nem kaptunk semmit, se traktort... Semmit. Volt egy kapánk, és volt a kezünk. Keserves volt, rajtunk röhögött mindenki. De szereszm nélkül mit lehetett tenni? Semmit! Az eredményt kiabálva követelték rajtunk, és volt ám sokszor, hogy ránk fogták, hogy szabotáljuk a munkát! Az anyjuk picája szabotálta! Dolgoztunk a semmiért. Persze, hogy véres verekedések törtek ki köztünk. Egyik cigány verte a másik cigányt, egymást vádoltuk lazslással, pedig kilógott a belünk a munkától. Csak hát buta voltam... Akkor még nem tudtam, hogy kézzel nem lehet annyit teljesíteni, mint traktossal. A magyarok teljesítettek, mert nekik volt traktorjuk meg az ég adta világon minden. Aztán nekik az aszszonyaik hordták délbe az en-

nivalót. A mi asszonyaink ott gömnyedtek velünk a földeken. Nem főztek, nem hordtak en-nivalót. Miből főztek volna, semmink se volt sose. Aztán egyre rosszabb lett minden.

– **Csak nem vették el a kapákat is?**

– Nem, azt nem... Azt csak a jóisten tudja, hogy mi volt a világgal 1952-ben! Olyan rossz volt a termés, hogy beleszédült nem csak a téesz, de az egész ország is. Elfogyott a búza, aztán meg jött az aszály, nem volt takarmány, sorra dögöltek meg az állatok. Az ember meg nem tehetett semmit, csak nyögött. A beszolgáztatások nem álltak le, vitték, amit tudtak, tőlünk a telepről ugyan semmit nem vihettek volna csak az egereket, de a fejada-gunk az nekünk is akkora volt csak, hogy életben tudjunk maradni.

– **Mit mondtak, mit szóltak ehhez az emberek?**

– Hát mit? Nem mert akko-riban senki mondani semmit! Az éhezéseket a kulákokra fogták, épp csak az aszályt nem. Utálta is őket mindenki, csak mi cigányok nem utáltuk őket. Tudtuk ám jól, hogy „gyártják” a kulákokat bosz-szúból, hisz nem léptek be a téeszbe, és eleget beszéltek

róluk előttünk a vezetők, mi nem számítottunk, ha hallottuk is miket beszélgetnek, nem vet-tek minket azok emberszámba soha! Nem voltunk mi hülyék, higgye el. Csak egyszer, amikor parancsra velünk verették el őket... Azt a négy megmaradt kulákot.

– **És tényleg megverték azokat az ártatlan embereket?**

– Mi is ártatlanok voltunk, hát nem mi akartuk! Kellett, mert megparancsolták, megfe-nyegettek minket is. Hát ezért... Utóttuk őket, de közbe majd le-szakadt a szívünk úgy sajnáljuk őket. Nem tehattunk mást. Ke-nyeret kaptunk cserébe. Bűn ez, de így volt. Nem tagadok le semmit! Nem voltunk mi meg-beecsülve... A legszegényebb parasztok után soroltak minket embernek. Az utolsók voltunk az emberi rangba. Ezért vagyok bűnös, azóta se tudom elfelej-teni...

– **Hogy viselték el, hogy egy-szeribe csak naponta ki-hajtották magukat a földekre?**

– Rosszul... Nem volt már szabad életünk...

– **Kommunista lett maga is?**

– Miért kérdezi?

– **Azért, mert magát ha rövid időre is, és megszegyenítő mó-don is, a két havi tanulóssal, csak kiemelték...**

– Ha belem szedik ki, én akkor se álltam volna közéjük! Sok paraszt beállt nekik kom-munistának, de csak úgy fifi-kából, nem érzésből, rafinált-ságból.

– **Mégis munkavezető lett. Mit kérték cserébe? Csak nem besúgó lett?**

– Volt ott épp elég besúgó, nekem nem mondták, hogy ezt csináljam.

– **Csinálta volna?**

– ...Hát, ha nagyon rám ijesztenek, csináltam volna. Nem tagadnám le! Maga nincs több 30 évesnél, maga nem tudja milyen világ volt az. Becsapós világ volt, félni kel-lett tőle...

– **Hogy lett vége?**

– Minek?

– **Azt mondta, hogy a kom-munisták leejtették mint a taknyot...**

– Az úgy is volt! Mert tetszik tudni, mi a cigánytelepen pár évvel később, 1956-ban azt hit-tük kitört a háború. '56-ban még nem lehetett ám elfelejteni a háborút! Megijedtünk! Neki mentünk a román határnak. Menekültünk! Aztán amikor rend lett, visszahoztak minket és mondták, hogy bűdös cigány forradalmárok! Azt se tudtuk mit jelent, csak bólogattunk, mint a bolondok. A verések

után minden cigány más brigádba került. Kettesével kel-lett a magyarok keze alá dol-gozni, csak engem zavartak el. Más munka ott nem volt. Ha nem dolgozok, becsuknak a börtönbe, hát gondoltam en-gem ugyan nem, és feljöttem Pestre 1957-ben. Így elálltam trógnak építkezésre, és meg-nősültem. 1959-ben született a lányom, az Erzsi.

– **Az Építőiparból ment nyugdíjba?**

– Onnan. 54.250,- forint a nyugdíjam. A lányoméknál lakom odaát Pesten.

– **A nyugdíjból nem tud megvenni egy banánt?**

– Nem. Kell a pénz az unokáknak. Munka meg nincs, az én nyugdíjamból élnek ti-zenegyen. Nem sokára jön a dédunoka is. A terhes unokám-nak loptam azt a banánt is. A csarnokban sok az ismerős... Azért jöttem ide erre a piacra. Szégyen ez, nem szoktam én lopni, csak hát annak a lány-nak a szíve fordult ki ezért a banánért, megkívánta.

– **És maga mire vágyik?**

– Van cigarettája? Az jó lenne... Meg egy tányér leves... És jó volt ez a beszélgetése is velem. Nehogy lenézzen ám az életemért! Őszinte szóval mondtam én mindent...

KORMÁNYBESZÁMOLÓ A KISEBBSÉGEK HELYZETÉRŐL

A Magyar Köztársaság területén élő kisebbségek helyzetéről szóló beszámolót fogadott el a Kormány a 2005. június 29-ei ülésén, s a jelentést megküldte az Országgyűlésnek. A kormánybeszámoló elkészítését a Kisebbségi Hivatal koordinálta.

A most elfogadott dokumentum a 2003–2005 közötti időtartamra vonatkozóan mutatja be a kisebbségek helyzetében bekövet-kezett változásokat, illetve a Kormánynak a kisebbségek helyzetének javítására, a kisebbségi törvényben biztosított jogaik széleskörű érvényesülése érdekében tett intézkedéseit.

A beszámoló elemzi a kisebbségi önkormányzati rendszer működésének tapasztalatait, jelentős hangsúlyt fektet a nemzeti és et-nikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa által is kifogásolt, a kisebbségi önkormányzatok megválasztásának jogi szabályozásából adódó visszásságokra.

A jelentés kiemelten foglalkozik a kulturális autonómia alapját jelentő intézményesülési folyamat bemutatásával, melynek keretében az országos kisebbségi önkormányzatok újonnan alapítanak, illetve fenntartásba vesznek különböző kisebbségi intézményeket. Önálló fejezet mutatja be a kisebbségi célokat szolgáló többszámú finanszírozási, támogatási rendszer elemeit, értékelve a rendelkezésre álló költségvetési keretek változását, a támogatások hatékonyságát, közreadva az Állami Számvevőszék vizsgálatának vonatkozó megállapításait is. A beszámoló kitér a tankönyvellátással és taneszköz-fejlesztéssel kapcsolatban tapasztalt nehézségekre. A cigány kisebbség oktatásával kapcsolatos kérdések önálló bemutatását a roma tanulók oktatási integrációját elősegítő hálózat, illetőleg programok sajátosságai indokolják. A jelentés részletesen taglalja a kisebbségi közmédiáról szóló ombuds-mani vizsgálat megállapításait.

A beszámoló stratégiai kisebbségpolitikai feladatokat meghatározó résszel zárul. A Kormány nemzetközi és kétoldalú kisebb-ségpolitikai kötelezettségeinek maradéktalan végrehajtása mellett és annak részeként felhívja a szaktárcák figyelmét arra, hogy fejlesztési, beruházási eszközeik felhasználása során prioritásként kezeljék a nemzeti és etnikai kisebbségi célú projekteket. A leg-fontosabb célok megvalósítására nevesített pénzeszközöket kell elkülöníteni. E döntések meghozatalába érdemben be kell vonni a létrehozott Nemzetiségi Informatikai Kollégiumot és a Nemzetiségi Kulturális Tanácsot, s a kisebbségi oktatás területén növelni szükséges az Országos Kisebbségi Bizottság szerepét.

A kormánybeszámoló mintegy 50 mellékletben ad közre részletes tájékoztatást a hazai kisebbségek népszámlálási adatairól, szervezeteiről, önkormányzatairól, intézményeiről, a kisebbségi kulturális célú költségvetési támogatásokról.

A jelentés és mellékletei rövid időn belül a www.icsszem.hu honlap Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal oldalain lesznek elérhetőek.

„Örülj a jónak, mert a baj úgy is jön magától.”

Nyári Gyula hatvan éves. Klarinétjátékával már fiatalon bejárta szinte az egész világot. Később a fényképezőgépre cserélte hangszerét, és manapság már csak úgy emlegetjük, hogy Nyári Gyula a fotóművész.

Ő maga meglepődött a kerek évfordulón, azon, hogy semmit nem érez a hatvanadik születésnapján. „Hatvan. Ez annyit jelent, hogy 1945-ben születtem és ha jártunk iskolába, ha akarjuk, ha nem, 45-től 2005-ig ez hatvan. De hát megmondom őszintén, olyan, mintha két hét lett volna. Nem merem kimondani a számot, én nem érzem magam annyinak, egész egyszerűen nem tudom elképzelni, hogy ennyire elszaladt volna az idő.”

„Édesanyám háromszor indult el, hogy elvetet. Egyszer jöttek az orosz gépek, utána jöttek a német gépek, harmadszorra megint nem tudott elmenni, és akkor nagyapám azt mondta szegény, Isten nyugosztalja, hagyjad lányom, mert a jóisten is úgy akarja, hogy megmaradjon. Hát így maradtam meg. Mondom is anyunak, sose bocsátom meg, hogy el akartál csinálni. Azt mondtam, de hát nem tudtam, hogy te győzől.

– **Mondd csak az egész családon uralkodik ez a jókedv, a humor?**

– Hát megmondom őszintén, nem jellemző. Én vagyok az egyedüli, idézőjelbe téve, aki mindig viccesen fogok fel mindent. A bátyám rettenetesen komoly, olyan akkurátus és olyan három lépést tartó. A nővérem is kicsit komolykodó, nagyon aranyos, kedves, de hát ez a spontán vidámság, ez nincs mindenkién. És sajnos néha kicsit morbid vagyok és abban a pillanatban észre se veszem, hogy mit mondok. Jó múltkorában volt a *Csolinak* egy ilyen felolvasó délutánja, és ott volt egy kisfiú, 11 éves, vak. És neki is volt egy szép verse, amit

elmondott és utána *Hontalan*-nak a felesége odavitte a Csolihoz a gyereket, hogy te Csoli, ez a gyerek annyira szeret téged, rajongásig szeret, imád. Hát szegény Csoli ott állt, mit tud evvel kezdeni, ugye. Mondom, hogy Csoli, tudod

tottak az évek, tulajdonképpen, mintha két-három hét lenne. Mindig azt szoktam mondani, örülj a jónak, mert a baj úgy is jön magától. Sajnos az évek elmúlnak, de ha fiatalok maradunk és

máknál, hol van fényképezőgép ugye? Hát azok azt nézik, hogy mit lehet kapni a piacon, tehát tulajdonképpen én nem foglalkoztam vele. És nem is nagyon érdekelt a dolog. Nekem az első gépem Pajtás gép volt. Azzal is lehetett jó képeket csinálni. Csináltam egy-két jó képet. 1975-ben mentem ki először New Yorkba és akkor is vittem egy kis fényképezőgépet magammal és nagyon jó képeket

csináltam vele. Szóval talán a látásmód a lényeg, hogy mi az, amit látok. Mert lehet itt kattintani jobbra, balra, de ha nem azt látja... Hát én nem vagyok szívbajos. Volt egy-két rendezvény, hát nem egy-két, hanem több is, de engem mindig a létrával látnak. Ez azért jó ugye, mert ha tömeget fotózok, akkor nem lehet, hogy föltartod a gépet, oda föl kell menni, hogy belenézze. És volt egy alkalom, amikor is a Révay utcában a Bálint napi ünnepségen voltam ott és a sarokban, vala-

miért szeret téged ez a gyerek? Azt mondja miért? Mert még nem látott. Sajnos mindig vannak ilyen morbid dolgaim.

Én úgy érzem, hogy az évek azok nem mondanak semmit. Mindenki tudja, hogy akkor, amikor kikerült az iskolából tizenkilenc éves koráig mindenki idősebb akar lenni. De ha te is visszanezel Ilona, akkor azt veszed észre, hogy 20 éves korod óta milyen gyorsan elfu-

dámak, akkor nem olyan veszélyes.

– **Azt mondtad, hogy futnak az évek, de te magad is segedsz. Tehát te maga is örökön futsz valahova.**

– Soha meg se fordult a fejemben, hogy fotózzak. Régen volt egy gépem, egyet-kettőt kattintottam. És mikor elmentünk külföldre, mert már 1960-ban kimentem Olaszországba és a kollégák, a táncosok mindenki vitte a fényképezőgépet és fényképeztek. Hát a ro-

hol ott volt a létra és ott volt a **Molnár Márton** a Kisebbségi Közalapítványnak az igazgatója, engem nem látott. És nézett körbe, azt mondja: a Gyula biztos itt van, mert ott a létra. Tehát már a létrával azonosítanak be.

– Amikor tavaly kimentünk Birkenaubá és Auschwitzba, én bizony, hogy vittem magammal a létrát. Szépen betettük a buszba, és mindenhova cipeltem magammal. Ott voltak ezres nagyságban a látogatók, és érkeztek befele szép hosszú sorban, bánatosan. Na most hogy lehet lefotózni azt, hogy milyen hosszú sorban állnak? Előre futottam, fölfutottam a létrára, és van egy olyan képem, hogy körülbelül száz méter hosszan jönnek az emberek. És akkor mindegyik tévés, meg a külföldi fotósok azt kérdezték, fölmehetnek? Hát mondom, én készültem, te nem készültél?

– *Néhány perce említetted a harmadik külföldi utadat. Hogy van ez, hogy te már a hatvanas években, ahogy előbb mesélted, Olaszországba kijutottál? Milyen utak ezek, hogy kerültél te ki?*

– 1959-ben alakult meg a **Bartók Béla Művészegyüttes**, táncegyüttes. Ennek volt egy úgynevezett **Rajkó-zene kara**. És 1960-ban Szicíliában, Messinában volt egy folklór fesztivál és úgy mentünk ki oda. Én ugyanis zenész vagyok. Sok évet eltöltöttem külföldön is, de szállodákban is zenész-ként. A fotózás meg sem fordult a fejemben, mondom 1960-as 70-es évek körül kezdtem el fényképezgetni, és mindig szerettem megkomponálni a dolgokat. Bár én magam nagyon rendetlen vagyok, a feleségem frászt kap tőlem, minden, ami egyenes, az tele van fotókkal, meg negatívokkal, de a képen rend van. Meg vannak komponálva a dolgok. Elkezdtem fotózni, és elhívogattak esküvőkre, akkor belebotlottam a **Radulyba**, a Száztagú vezetőjébe és akkor mindig hívott a rendezvényre, így indult. És találkoztam emberekkel, tehát nem arról volt szó, hogy én most magamtól elkezdtem fotózni, hanem vannak meghatározott események, amikbe bele kell csöppenni. Ezen kívül ugye

vannak roma események, azt is csinálom, és mindig ott vagyok, ahol kell. Most az utóbbi időben volt egy kiállításom Londonban, nagyon nagy sikere volt. Ez úgy indult, hogy 2003 januárjában volt egy kiállításom, aminek az volt a címe, hogy **Művészi értékek a 150 éves Kerepesi temetőben**. Ennek az anyagát felfedezte egy bácsi, aki a Magyarok Házában volt, és azt mondta, hadd állítsa ki ezeket a képeket. És akkor átvillant a fejemben, hogy hát jó, nagyon szépek a temetői képek, de miért ne mutatkozzak egyszer úgy be, mint roma fotós. Akkor azt mondtam, hogy csak úgy vagyok hajlandó belemenni, ha kiállítunk roma képeket is. Azt mondja jó, hely van bőven. És akkor a másik címe az volt, hogy az Aluljárótól a Zeneakadémiáig. Elég nagy visszhangja volt a kiállításnak. A megnyitón körülbelül százhatvan ember volt. Ezt követően odajött hozzám egy kiadó, akivel korábban dolgoztam és azt mondja nekem, te ez olyan jó anyag, miért nem adjuk ki könyvben? Nagyon jó lenne, ha az iskolákba eljutna ez a könyv, mert akkor ez nemcsak a roma gyerekekre, hanem a többi gyerekekre is ösztönzően hatna, mert megint más képet látni valakit, és megint más mesélni róla, mert ugye, nekünk nemcsak szegény putrijaink vannak. Hanem vannak itt egyetemi tanárok, vannak itt orvosok, vannak ügyvédek is.

Most ami legutóbb volt kiállítás a Millenárison, ott 95 százalékgig fekete-fehér fotók voltak kitéve, és mind borzasztó szociofotók. Egy-két ember jött és azt mondta, hogy rögtön észrevettük, hogy melyik a te fotód, mert az nem arról szólt. Mert az én fotóim életképeket mutatnak be, én nem próbálok bemenni a nyomorba, mert nyomort, azt mindig, mindenki lát. Azt miért kell sokszorosítani? Nem? Mindenféleképpen azt kell megcélózni, hogy ne mutassuk már mindig a putrikat.

– *Nem vagy megelégedve a romakérdéssel.*

– Nem vagyok megelégedve. Ha a háttér nem olyan, akkor én jónak tartanám azt, ha például a

1996 Karácsonya
Főpásztor kápolná
Nyári Bernadett
és ifjú Nyári Gyula

Májális, 2005

A jövő...

romagyerekek, bármennyire is nagy a gyerek és a szülő közötti kapcsolat és a kontaktus, azért azokat a gyerekeket el kéne vinni kollégiumba, ilyen bentlakásosba és akkor ott tudnának tanulni, nincsenek a hétköznapi problémák a nyakukba téve, és akkor, amikor már kijönnek, akkor mindig tudják vállalni azt, hogy honnan jöttek. De ha állandóan

otthon vannak a szegénységben, a csóróságban, a nélkülözésben, hát akkor még az agyuk sem úgy fog, ahogy kellene. Szóval ez lenne az én javaslatom, ami egyáltalán nem fog termőtalajra hullani.

Elhangzott:
2005. június 17.-én,
a Cigány Félóra műsorában
Varga Ilona
beszélgetése nyomán

„Fij bukuraszā ku bun, kā bāju sã-ásá vinyé szîngurā.”

Má dā fînār o umbáta pā lume-cárá ku lutá-j. Dā p-áje o scsimbát lutá-j pā sé fásé formé, sã áztāz om máré o csimāny pā jāl.

Jāl szîngurā szā înmirā pā ejij, kā nu szîmcā, kā dā sászā zesé dā ej āj. – Sászā zesé. Áztā átitā fásé, kā îñ 1945 ám ánuszkut, sinyi o umblát îñ iskulā o nu o umblát, sã áje scsi-jé kit dālā 45 pînā lá 2005 sászā zesé dā ej āj. Dā szpuj dā ánume, eji átitā fásé kákînd dā doj szāptāmîñā ár fi. Nu mǎ-ndur szā zîk áfārā ejim, nu mǎ szîmc dā átitā, nyis kum nu prisép, kum or mérsz ásá ejije.

Mámá me îñ tri rîndurj sz-o purnyit, szā mǎ jeje dālā je. Odátā or vinyit uroszu, odátā or vinyit nyemci, lá trilje járā nu o putut szā mergā, sã átunse musumnyo áje o zîsz, szārāku, dimizo szā gyeje hugoj, lászā fátā-me kā sã dimizo áje áré dā-gînd szā r ā m î j é kupilásku. Ásá ám rāmász. Sã j-ám zîsz lu mǎmá kā nu āj jért pāntru kā már fi lat dāpā lumé. Áje zîsé, kit nu ám scsut, kā tu vij vinyi.

– **Zî numá, toc ku áfelá bunā vojé āscsé?**

– Ąc zîk ánume, nu bás. Jo misz szîngur, sinyé tot ku sadā āj dā sigogye, frácsimnyo ro triszt āj, tot ku mēs āj sã cinyé tri pásu. Szorāme o cārā āj triszt, dā farcsé bunā, vujaszā āj, nu-j îñ sinyé gogyé vojé há máré. Jo jescsé kînd sã dā mort fāk sadā, átunse

kînd fāk, nyis nu ja dāvescsé sé zîk. Kînvá, kînd o foszt lu **Choli** dāpā dāmnyázā kînd or umárát dā-n tráje sé jāl o szkrisz, ákulo o foszt o kupilás orb dā zesé sã unu dā ej āj re. Sã jāl

áztā, kā inká nu cs-o vāzut. Jártām, dā tot ám áfelá lukru.

Jo ásá szîmc, kit eji nu zîsé nyimiká. Toc scsi-jé, kā átunse kînd szfársāny iskulā sã ās-

rîmînyény ku sadā, átunse nu-j báj máré.

– **Áje zîs, kit dā fugá ejije, dā sã tu jé āzsuc. Sã tu dāj fugá uvig.**

– Nyis odátā nu o foszt îñ firém, kit szā fāk formé. Dā mult ám ávut ku sé ám fākut nyiszkej formé. Kînd āny mérsz îñ lume ált, inká îñ 1960 á t u n s e urtásim, sã sinyé or zszakát, or dusz áfelá dā formé sã or fākut formé. Lá bājás, hungyé o

foszt átunse dā formé fākut? Jé áje ujtā sé jescsé pā-n tîrg, jo nu ám gāngyit pā escse. Ámnyo māj dā zelső dā formā fākut, Pajtás o csimā. Sã ku alá āny putut bunā formé szā fāsény. Ám fākut nyiszkej buny formé, kînd îñ 1975 ám foszt îñ New York sã átunse ám fākut nyiszkej buny formé. Kum vād, dā sé ja dāvescsé, áje számālescse. Pacsé

o zîsz o mîndrā, dāpā áje álu Hontalan cîgánkā lu dusz pā kupilu lá Choli, āj zîsé, kit Choli kum csé plásé, csé uminyescsé kupilu áztā pā csinyé. Szārāk Choli mágā ákulo o sztát, nu scsi-jé sé szā fākā. Jo āj zîk, scsi-j Choli dā sé csé plásé ásá kupilu

csény dā zesé sã opt ej, átunse toc māj bātîrny āny áve dāgînd szā finy. Dā dākā sã tu csé ujc înnápoj Ilonā átunse véz, kā dālā daāzās dā ej kit dā repā fuzsē ejije, kákînd csár da-ātri szāptāmîny ár fi. Tot áje ám szuktuljit szā zîk, fij bukurosz ku bun, kā reljilje sã ásá vinyé. Ásá-j, merzsē ejije, dā dākā tînār

om szã szã ujcse pã ais, pã ákulo... Jo nu misz frikosz. Pã hungyé jo umblu, tot ku szkárã mãduk. Áztã dãje aj bunã, kã kînd mulc aminy jescse in lok, átunse nume dã-n szusz vész kic ész. Ám foszt o dátã pã-n lok in **Révay** uljicã pã Bálint zî, ákulo pã szkárã ám puszt in kot, ákulo o foszt sã **Molnár Márton**, sinyé nu o vãzut pã minyé. Szã ujtã hungyé gogyé, sã zîse, áise o fi Gyula, kã o vãd pã szkárã-j. Dã szkárã mã kunascse.

– Kînd ân ánu sé o trikut ány foszt in Birkenau Auschwitz, jo sã ákulo ám dusz szkárã ku minyé sã dusem hungyé gogyé. Ákulo o foszt szã zîk o ezãré dã om, sã vinyé jé in lontru in rînd, farcsé triszt. Náku kum fãs formã kit szã vész pã je, kic vinyé pã káljé? Ám dát fugã dã nencsé, ám dát fugã pã szkárã, sã szã vegyé pã formã pacsé fi o szutã dã méter kum vinyé aminyi. Átunse vinye sã zîse álci, kit sã jé pacsé szã mergã pã szkárã? J-ám zîsz jo mã ám gãtãt áise, á voj nu v-ác gãtãt?

– **Nu dã mult aj zîsz á trilje káljé in ált lumé. Kum aj áztã, kit tu mã in 1960 aj foszt in ált lumé? Séfel káljé or foszt escse, kum aj mérsz áfãrã?**

– Inkã in 1959 szã o fãkut **Bartók Béla Művész-együttes**. Áise o foszt lutãsi ásã o csimã: **Rajkó**. In 1960 in Szicilia Messina o foszt o áflãlã dã kîncsis, ásã ány mérsz ákulo. Jo dãnu lutãs misz. Mult ej ám foszt in lume cãrã sã ákãszã in kãs mãré. Formé szã fãk nu ám ávut dãgînd, in eji dã 1960–70 ám fãkut nyiszkej sã tot jo ám gyirizsit unã. Dã bá jo nu misz ku rînd, lu cigãnkãm aj fãk mult sudã,

kã hungyé gogyé formé jescse ákãszã, dã pã formé jo fãk rînd. Kînd ám kizdilit, kãnti pã nuntã fãsem, dãpã áje mã ám áflãt ku **Raduly**, sã átunse pã lutãsi ljãm puszt pã formé. Tot mã áflu ku sinyvã, sinyé mã csãmã, sã pã hungyé umblu, mã seré sinyvã szã fãk formé áise, ákulo. Ásã aj áztã. Áku nu dã mult m-o puszt formilje pã fãl in London, lu mulc j-o szpãrit.

– Áztã ásã sz-o purnyit, kit in 2003 or puszt pã fãl formé, pã kãré in mîrmîncsé ám fãkut. Escse ro sz-o vãzut lu on om, sinyé in Ungur Kãszã lukrã, sã o zîsz, kit sã jãl ár punyé pã jé áfãrã. Átunse jo ásã ám gãngyit, kit nu csár pã formé dã mîrmîncsé szã pujé áfãrã, dã sã pã áje formé, hungyé bãjãsi ész. Jãl o zîsz bénýé, áré lok. Mulc or vãzuta, sã lu toc aj plãse dã formé. Kînd szã o dãscsisz, átunse o szutã sã sãsã zesé dã om o foszt ákulo. Ákulo o vinyit lá minyé on om, sinyé fãse kényvijé sã o zîsz, kit ár trãbujé pã formé szã punýény in kényvijé. Jo pã áztã nyis nu ám gãngyit. Bénýé ár fi dákã ár fi dã-n kényvijé escse sã in iskulã, kã dákã vegyé kupijé mãy bénýé invãcã, dãkit kînd nume áugýé sévã. Noj nu nume kumpãnyé ávény, dã jescse intri noj sã miscsér mãré, sã doktor, sã sinyé szã prisépé lá jog.

– Nu dã mult o foszt formé ákãcãt in Millenãris in álã sã nyãgrã, sã sinyé vigye scsije kãré ész áméj. Pã áme formé kusztu jescsé, nu nyumurusãgu, kã áje pucsény vigye ákãr hungyé. Dã sé ár trãbui szã fãsény mãy mult? Nu? Áje ár trãbui, kit szã nu árãtãny tot csár kuljibi.

1996 Krisun
in biszerikã
Nyári Bernadett,
Nyári Gyula

Primã várã, 2005

Sjë o fí...

– **Nu cij drág kum ész bãjãsi?**

– Nu mij. Nu-j bénýé ásã, ákãr kum ljé plãse pãrinci pã kupijis, ár trãbujé szã mergã kupiji pã áfelã iskulã, hungyé ákulo pacsé szã szã kulsé, ákulo ár pucse szã invãcã, nu ár fi in gãtulji bãju mult, sã dákã or szfãrsît ku iskulã sã átunse

ár pucse szã vãdãlãszkã dã hungyé or vinyit. Dã dákã ákãszã ész in flãmãnzãlã, in nyimikã, átunse nyis firelji nu ápu kã ásã, kum ár trãbui. Áztã ás gãngyi jo, dã scsu, kã nyime nu mã áugýé.

Fordította: Varga Ilona

Bundity Tilla

Születés körüli szokások és hiedelmek az alsószentmártoni beás közösségben

Dolgozatomban az alsószentmártoni beás közösség körében végzett gyűjtés eredményeiről szeretnék beszélni. A kutatás célja a születés körüli szokások és hiedelmek felfirképezése volt, a kérdéseim a terhesség időszakára, az otthonszülés körülményeire, a rendellenes szülés eseteire, az újszülött gondozásra és a keresztlőre vonatkoztak. A múlt gyakorlata mellett fontosnak tartottam a jelenbe átörökölt elemek megismerését is, ezért adatközlőim nem csak az idős korosztályból kerültek ki.

A Magyarországon élő három nyelvi szempontok szerint elkülönülő cigány csoport közül a beások csoportja a legkisebb lélekszámú (kb. 50 ezer fő). Anyanyelvük az archaikus román nyelv egy változata. A beások Indiából induló vándorlásuk után Romániában telepedtek le (pontosan Olténiában és Munténiában), ahol bányákban dolgoztak (innen az elnevezésük is). A többségi társadalom rabszolgaként foglalkoztatta őket, ez a kiélezett alárendeltségi viszony volt az oka annak, hogy teljesen elhagyták az indiai eredetű cigány nyelvet, nyelvhasználatukban nyoma sem maradt (egyes kutatók szerint azonban soha nem is beszélték).

Írásos forrás hiányában csak visszaemlékezések alapján derülhetett fény arra, hogy mikor érkeztek a beások Magyarországra. Az egyes alcsoportok különböző időben, de mindenképpen a XIX. század végén, a XX. század elején telepedtek le. Hagyományosan famunkákkal foglalkoztak (teknővadás, kanál-, orsó készítés, stb.) ehhez az árterületeken honos nyárfát volt a legalkalmasabb fajtája, ezért folyók mentén kerestek szállást és vándoroltak jelenlegi lakhelyükre. Ma legnagyobb arányban a Dél-Dunántúlon élnek, Somogy, Tolna, Baranya és Zala megyében.

A beások három nyelvi csoportba sorolhatók: az árgye-

lánok hagyták el legkorábban Romániát, ők az archaikus bánáti román dialektust, a ticsánok a nyugat-erdélyi krisán nyelvet beszélik. Az Alsószentmártonban és környékén élő muncsánok nyelvjárásának eredete máig tisztázatlan. Ők magukat szerb cigányoknak tartják, ezért valószínű, hogy a romániai áttelepülés szerb közvetítéssel történt.

A kutatás helyszíne: Alsószentmárton – Siklóstól néhány kilométerre lévő település

Az 1130 fős lakosság teljes egészében cigány származású, s ez a tény teszi különlegessé, az egész országban szinte egyedülállóvá a falut. Az etnikai egységesség kijelentése nem pontos, hiszen a helyi pap nem cigány származású, ezen kívül pedig vannak olyan nem cigány férfiak és nők, akik beházasodtak a faluba. Ők azonban azzal, hogy cigány házastársat választottak maguknak, és beköltöztek Alsószentmártonba, elfogadva és átveve az ottani életvitelt és normákat, maguk is „cigányokká váltak”, cigányként kezelik őket.

Az etnikai homogenitás sajátos helyzetet teremt: a beás nyelv megtartása, átörökölése ma is folyamatos, a faluban egymás között szinte csak ek-

ként folynak a társalgások, a gyerekek pedig ezt a nyelvet tanulják meg először. Ilyen körülmények között olyan szokások őrződhetnek meg, amelyek más keretek között talán már eltűntek volna.

Alsószentmárton eredetileg horvátok/sokacok által lakott település volt, a beások pedig a közeli Dráva folyó mellett, az erdőben laktak (az előbbieken említett okok miatt). A famunkák iránti egyre csökkenő kereslet miatt a beások kénytelenek voltak új megélhetési forrást találni: a férfiak a falu földjein vállaltak munkát. Idővel, azért, hogy ne kelljen naponta akkora távolságot megtenni, a munkaadó megengedte, hogy egy-egy kunyhót építsenek a földek végébe. A kunyhókba aztán a férfiak családjaikkal költöztek be, így megjelentek a faluban az állandó cigány lakosok. Egyre emelkedő létszámukra a sokacok fokozatos elköltözése volt a válasz. A megüresedett házakba újabb cigány beköltözők érkeztek, amíg a teljes lakosságcseréig a hetvenes évekre le nem zárult: az erdőben élő összes sokac pedig elhagyta a falut.

Az alsószentmártoniak katolikus vallásúak, Romániában azonban ortodox környezetben éltek, ennek nyomai a mai napig fellelhetők, elsősorban az egyházi ünnepek szokásvilágában.

2004. októberében és novemberében minden héten legalább egy napot töltöttem Alsószentmártonban. Ennyi látogatás nagy mennyiségű anyagot sejtet, de sajnos ez közel sincs így, ennek okait azonban a dolgozat szűk keretein belül nincs módomban kifejteni. Végül eredményben közel 20 embert sikerült megszólaltatnom, főleg asszonyokat. Legtöbbször 40–50 évesek, de megkérdeztem a huszas, és a hetvenes éveiben járókat is, ők milyen szokásokat őriznek.

A teherbeesés előtt: csak az minősült „rendes lánynak”, aki szűzen került a férjéhez

A magyar paraszti társadalomban a párvalasztás elsősorban vagyoni alapon történt, a szülők akarata szerint, s a házassalandóknak nem volt beleszólásuk a döntésbe. A szegényebb rétegekben a személyes vonzódás nagyobb hangsúlyt kaphatott, nem lévén szó vagyonról, melynek növelésére a házasság adott volna alkalmat. A szegénység fokozottan érvényes volt a legtöbb cigány csoportra, így a vizsgált közösségre is, a pár kiválasztásában itt az érzelmek kaphatták a főszerepet.

Esküvőre, egyházi szertartásra sok esetben a faluba való beköltözés előtt (sőt még utána is hosszabb ideig) nem volt

mód, a pár együvé tartozását összeköltözésük jelentette. Ennek oka egyrészt, hogy a lányok gyakran 12–13 éves korukban „kerültek össze” férjükkal, ilyen fiatalon pedig nem kaptak volna engedélyt a házasságra, másrészt az esküvő magas költségét (a pap fizetése, a lakodalom) nem tudta minden család felvállalni.

Csak az minősült „rendes lánynak”, aki szűzen került a férjéhez (házassággal vagy anélkül), s az összeköltözést követő egy évben megszülte első gyermekét. Az ide vonatkozó szakirodalom tanúsága szerint a legtöbb helyen a közönség igen szigorúan ítélte meg az olyan asszonyokat, akik a vártnál korábban szültek, vagy pedig a gyermekáldás éveig elmaradt. Alsószentmártonban nem viszonyultak hozzá ilyen elítélendően, „nem szólták meg”. A meddőség sem számított akkora bűnnek, mint sok más helyen. A környezete „nem vette a szájára”, a férje nem hagyta el őt, hanem vagy beletörődtek a gyermektelenségbe, vagy magukhoz vettek egy vagy több gyermeket, akit aztán sajátjukként neveltek.

Legtermészetesebbnek a négy, öt, vagy akár több utód vállalását tartották, az egykezés gyakorlata szinte teljesen hiányzott. Fontos volt több gyermek a családban, hogy minél több segítség legyen a háznál, és hogy „tele legyen a szoba”. Az asszonyoknak harminc éves kor felett nem volt illendő szülniük.

A terhesség időszaka: különleges bánásmódban nem részesülhetett

A fiatalasszony a terhesség tényét „havibájának” elmaradásából, gyakori rosszculléteiből állapította meg. Amint tudomást szerzett másállapotáról, elsőként férjével közölte, majd anyjával, anyósával. Állapotát rejtegetni nem volt szabad semmi szín alatt, úgy tartották – és tartják ma is –, hogy ha a nő elköti a hasát, a köldökszinór a baba nyakára tekeredik, ha pedig letagadja a terhességét, néma lesz a gyermeke és nehezen fog szülni. Különleges

bánásmódban nem részesülhetett ezután sem az asszony, nem mentesülhetett a munka alól: férjéről, családjáról ugyanúgy gondoskodnia kellett, csak a terhesség legutolsó szakaszában mérséklődtek feladatai. Táplálkozásában sem történt változás, azon felül, hogy tudatosan többet kellett ennie, és bizonyos ételekre vonatkozó tilalmakat be kellett tartania. (ld. alább).

A gyermek egészsége születése pillanatáig bizonytalan, ezért az anyának a várandóság ideje alatt egy sor szabályt, tiltást kellett figyelembe vennie, hogy saját és gyermeke épségét biztosítsa. Az anyának tilos bármiben hazudnia, mert a kishaba ez esetben is néma lesz, vakon, vagy nyomorultul születik, az anya nehezen fog szülni. Nem ehet halat az anya, mert az is némaságot okoz a gyermeknek. Semmi állatot nem csodálhat meg, nem rúghat belé, mert olyan formájú lesz a gyermek feje, szőrös lesz a teste. Ha az asszony megüti magát, vagy megütik, nem szabad odakapnia, mert ugyanazon a helyen folt lesz a gyermekén: „Mikor a férjem megütött, így látszott, tiszta kék volt neki a szeme.” A kórtényébe nem foghat fel gyümölcsöt, mert annak formája meglátszik a baba hasán vagy karján, „csak kicsi-be”.

Nem szabad csúfolódní, mert amit kicsúfol, az megjelenik a babán. „Csúfoltam egy gyerekről, volt egy dudor a fején, itt elől, most nem akarom mutatni. Volt egy dudor a fején és csúfoltam, a kislánnyal voltam terhes. Ahogy megszületett a kislány, ott volt a dudor a szemöldökén, és kiműtötték. Így született.”

Alsószentmártonban a mai napig a házaknál ravatalozzák fel és virrasztják a halottakat. Úgy tartják, hogy terhes asszony nem mehet be abba a szobába, ahol a halott fekszik, mert ha ránéz, sárgasága lesz a gyermekének, vagy sápadt lesz. A virrasztáson azonban részt vehet, de csak úgy, ha egy piros szalagot köt a kisujjára.

Nem lothat a nő, mert „én, mikor terhes voltam, loptam, és a lányomnak itt a kezén, mint ilyen pecsét volt rajta”. Nem varrhat, mert fájni fog a gyerek

füle. Nem keresztelheti meg más gyermekét, mert a sajátja és a keresztelt gyerek is meghalhat.

A népi hagyomány szerint a terhes asszony ellophatja azt az ételt, amit megkíván, ez nem számít bűnnek. Ezzel szemben a vizsgált közösségben ez a lopás ugyanolyan vétkeknek minősül, mint normál esetben, a gyermekén ekkor is nyomot hagy. Az újszülött egészségét azonban veszélyezteti, ha az anya nem kaphatja meg azt az ételt, amit megkíván. Környezete éppen ezért folyamatosan figyel a kismamára, s ha az szól, vagy csak látják rajta, hogy megkívánt valamilyen ételt, azt igyekeznek neki megadni. Ha az utcán megérzi valamilyen étel illatát, be kell mennie a házhoz, hogy akár csak egy falatot kaphasson. Ha látogatoba megy, és ott éppen esznek, nem engedhetik el úgy onnan, hogy ne egyen belőle, nehogy később megkívánja. Úgy tartják, ha az anya mégsem eszik a megkívánt ételből, nagyon rosszul lesz, hány, kiütései keletkeznek, a kishaba vakon születik, nem hall, vagy „nyomorult”, de el is lehet veszíteni ilyen módon a magzatot.

A régi falusi társadalmakban, ha az asszonyok nem akartak gyermeket szülni a fogamzásgátlás esetleges volta miatt, legtöbbször a terhesség-megszakításhoz voltak kénytelenek folyamodni. A kényszer és a kétségbeesés különféle módszereket hozott létre, ennek tudatában sokszínű beszámolókra voltam felkészülve az idősebb asszonyok részéről. Amit azonban minden alkalommal válszéként kaptam, sokkal megdöbbentőbb volt, mint ha a saját kezűleg végzett durva magzatelhajtásokról hallottam volna. A harmincas, negyvenes, ötvenes, és talán még a hatvanas években is a siklósi kórházban ingyen, vagy csekély fizetés ellenében végeztek el abortuszt beás cigány asszonyokon.

Míg az életveszélyes házi beavatkozások a legtöbb terhes asszonyt elriasztották tervüktől, addig Alsószentmártonban a „szakítás” teljesen természetesé vált. Az általam megkérdezett, a fent említett időszakban szülőképes korú asszonyok

mindegyikén legalább egy alkalommal hajtottak végre abortuszt. Az okok különbözőek: volt, akinek újabb terhessége túl hamar jött előző szülése óta, volt, aki nem szeretett volna több gyereket világra hozni, és volt, aki nem tudta volna vállalni az anyaságot sok munkája miatt.

E működő rendszer mellett nem fejlődtek ki alternatív módszerek, bár akadtak olyan nők, akik szégyelltek orvoshoz menni, ezért maguk próbálták elvégezni a műveletet: „Volt olyan, aki nem akart elmenni Siklóson, s otthon. Tudta hogyan kell csinálni. Felszúrt magának valamit. Volt egy asszony, aki felpiszkált, s véres volt az arca neki. Úgy született az a gyerek. Olyan csúnya volt az arca. Így is maradt tőle.”

A kórházi szülés mindennapossá válása előtt az asszonyok otthon, bába segítségével születték meg gyermeküket

Az idősebbek visszaemlékezése alapján Alsószentmártonban sokac származású okleveles bába volt, aki 1961-62-ben bekövetkező haláláig (a dátumot illetően eltérnek a beszámolók) helyben vezette le a szülést.

A fiatalasszony és férje általában az anyósával és apósával lakott együtt, ezért a fájások jelentkezésekor az asszony elsőként anyósának szolt, aki kényelembe helyezte menyét, a férfiakat és a gyerekeket (ha voltak) elküldte otthonról, segítségül hívta a szomszédasszonyt és elküldtetett a bábaért. Vizet forraltak, átöltöztették az asszonyt, tiszta lepedőket készítettek elő. A fájdalmak csillapítása érdekében imádkoztak, más módszert nem alkalmaztak. A szülés minden esetben fekvő helyzetben történt.

Amikor a baba világra jött, a köldökszinórt a bába késsel vágta el, madzaggal elkötötte, majd hamut kent a köldökére. Az első fürdetést is a bába végezte el, ellenőrizte az újszülött egészségét, majd bepólyálta.

– Folytatjuk –

A Wlislöcki Henrik Szakkollégium kiadványából.

Szécsi Magda:

A legszebb kakas...

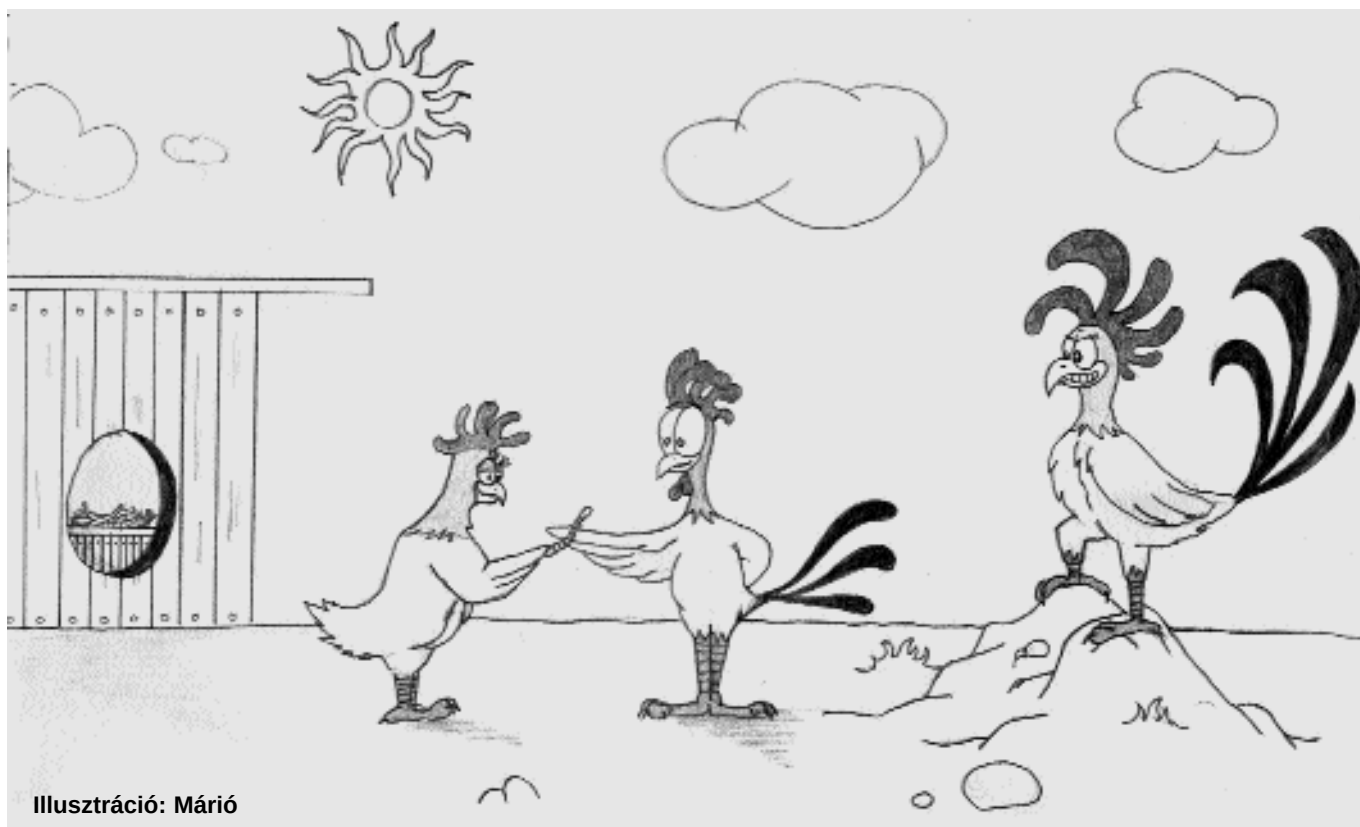
(A „Koppány meséi” című sorozatból -

Ha hiszed, ha nem, minden október 8-án, Koppány napon, rettentő nagy izgalom költözik a baromfiudvarba, mert ezen a napon választják meg a tyúkok, a világ legszebb kakasát, aki aztán egész évben a baromfiudvar imádott királya lesz. Ilyenkor készülnek is ám a kakasok a versenyre: tollfényesítéssel, hangélesítéssel, sarkantyú erősítéssel. Csak egyetlen kakas nem készült a versenyre, eszébe sem jutott, hogy

– Minden kakas szebb és erősebb nálam, legyen csak közülük király az egyik – válaszolta a kakas, akit Tündértollnak hívtak.

– Bizony, ez igaz – bólintott a kacska és eltotyogott.

Tündértoll sóhajtott egy nagyot, majd neki állt kapirgálni szorgalmasan, egészen napnyugtáig, a királyválasztás idejéig. A többi kakas már ott pöffeszkedett gögösen a tyúkólban. Pörögtek-forogtak, hogy minden

„Tündértoll gondoskodik rólunk! Te meg gögös vagy, irigy és mindig elzavarsz minket a szemétdombról!”

király legyen. Ott kapirgált szelíden a tyúkok között, és ha talált valami finomságot, ízletes földi gilisztát, vagy napsárga kukoricaszemet, azt azonnal lovagiasan felajánlotta a tyúkoknak, és kapirgált tovább türelmesen, vagy vízért kukorékolt a fiatal gazdasszony ablakára szállva, hogy ne szomjazzon a baromfiudvar egy lakója sem.

– Te miért nem fényesíted a tollaidat, mint a többiek? – kérdezte tőle egy kíváncsi kacska.

tyúk jól megcsodálhassa őket. Figyelték is a tyúkok árgus szemmel a királyi címre vágyókat, össze-össze súgtak, de volt, hogy fel is nevettek, amitől a hiú kakasok taraja kéken és lilában játszott és még inkább pöffeszkedtek, illegették-billegették pompás farktollaikat. Tündértoll megbújt egy sarokban, és onnan figyelte a díszes, kényes-fényes kakasokat, de aztán megunt nézni őket. Éppen egy tojásokon kotló tyúkocskát itatott a csőréből, amikor meghallotta a nevét.

– Tündértoll a mi királyunk! – kárálták a tyúkok – Őt választjuk, senki más!

Hű, lett erre olyan mérges kukorékolás, hogy még az hold is elcsodálkozott rajta.

– Az én tollam szivárvány színű!

– Az én sarkantyúmnál nincs erősebb!

– Az én csőröm a legfényesebb!

– Az én hangomnak párja sincs! – hangzott innen is, onnan is sértődötten és gőgösen.

– Miért Tündértoll lett a király? – toppant dühösen a tyúkok elé a leghatalmasabb termetű kakas, akit Debrecenből hozott a gazdasszony a múlt nyáron. De a tyúkok nem ijedtek meg tőle. Bátran a szemébe néztek.

– Tündértoll tolla nem ilyen fényes, Tündértoll sarkantyúja nem ilyen erős! Tündértoll csőre... Nos, hát az olyan, amilyen! És a hangja sem ér az egekig... Ez így van! – mondták kórusban a tyúkok.

– Akkor miért ő lett a király? – villant meg az óriás kakas szeme vérbe borulva a méregtől.

– Azért választottuk őt, mert mégis ő a legszebb mindenkinél! De az ő szépsége nem kívül van, hanem

belül van... Úgy, ám! – kotkodácsolták lelkesen a tyúkok.

– Kukurikúúú! Ez meg mit jelent? – ugrott nagyot, szárnyait harciasan széttárva az óriás kakas.

– Higgadj le, és jól figyelj! – sipította egy pici tyúkocska és a kakas szárnyára koppintott a csőrével.

– Tündértoll soha nem bánt, soha nem fenyeget bennünket! Udvarias, kedves és nekünk adja a legjobb falatokat! Tündértoll gondoskodik rólunk! Tündértoll nekünk kukorékol, nem a saját kedvére, mint te! Tündértollra mindig számíthatunk! Tündértoll nem gőgös! Te meg gőgös vagy, irigy és mindig elzavarsz minket a szemétdombról, és még azt is elveszed tőlünk, ami a miénk. Te nem látsz tovább a saját csőrödnél! Nekünk nem kell ilyen király, bármilyen szép is vagy! – jelentették ki a tyúkok és az óriás kakas szégyenkezve futott ki az udvarra, mert tudta, hogy igaz, amit a tyúkok a szemére hánytak.

Hát, Koppányka, így lett király Tündértollból, akin nem fénylett korona, és tolla sem volt szivárvány színű, de mégis szerették és becsülték őt jóságáért a baromfi-udvarban...

* * *

Pusztai Koppány (4. oszt.) rajza.

L. D. Horoszkóp

2005. augusztus

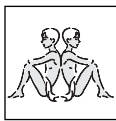
KOS (III. 21.–IV. 20.) – Emlékeztet külföldi nyaralás várható, de nem biztos, hogy jövőre is vállalkozik majd erre az útra! Elveszíthet valami fontos iratot a hónap végén, és szinte szétrobban a dühtől, pedig csak ki kellene nyitnia a szemét...

Ajánlott olvasmány: A Mongolok titkos története című könyv.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Kezdetben hízeleg Önnek, hogy tülekednek Önért az ellenkező neműek, aztán megijed tőlük, mert nem akar kapcsolatot! Foglalt a szíve: egy olyan embert szeret, akit szintén körül rajonganak az ellenkező neműek. A féltékenysége tönkretelheti a nyaralást!

Ajánlott olvasmány: A. S. Neill: Summerhill

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Új szerelme a testiség terén eleinte tartózkodó. Ne legyen türelmetlen, az intim kapcsolat létesítésétől való félelem csak lassan, apránként oldható fel. Munkahelyén ne fecsegye ki családi ügyeit, és általában beszéljen kevesebbet augusztusban!

Ajánlott olvasmány: Joyce Carol Oates: Állatok

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Ha elsősorban a saját, és nem társa hibáira koncentrálsz, akkor nagymértékben megjavíthatja házasságát. A szerelemben egyszer lent egyszer fent... A családban szülés, keresztelő várható, de ettől most nem derül jobb kedvre, majd később!

Ajánlott olvasmány: Ljudmilla Ulickaja: Életművésznők

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Úgy tűnik már nem azért táplál baráti és gyöngéd érzelmeket egy Szűz vagy egy Bak esetleg Halak iránt, mert szexuálisan vonzódik hozzá, inkább a megszokás dominál érzelmeiben, és új partnerre vágyik, amit egy tüzes Kosban meg is talál! De régi életét nem adja fel... Önért, a Kos! Kár!

Ajánlott olvasmány: John O' Farrel: Férfiasan tökéletes című könyve.

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Valaki a barátságára pályázik, de önös érdekből! Lgyekszik kihasználni az Ön hiszékenységet és segítőkészséget. Ne vessen nagyot rajta, és úgy általában óvakodjon az aktatáskás emberektől! Az ígéretektől! És a necc harisnyát viselőktől! Szívügyekben elfojtás miatt, komoly egészségügyi bajok elé nézz... Munkájában rendkívüli sikereket ér el augusztusban!

Ajánlott olvasmány: Dr. Kende Péter: Titkos Magyar Szolgálatok.

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Egy bizonyos ügyben, amely nagyon is szívügye, bevetheti vonzerejét, meghozza sikerrel! Idén, nem biztos, hogy a tengerparton élvezi a nyaralást: Úgy tűnik, lefoglalja a költözés, amit már régóta tervezett, és most sikerült megfelelő házat találnia.

Ajánlott olvasmány: A. J. Christian: Mit keresett Isten a nappalimban? című kötet.

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Ha sikerül megfelelő társat találnia, a szíve megtelik szeretettel! Augusztusban ez könnyen bekövetkezhet, ha bátran veti bele magát egy Bika karjaiba, akibe gyorsan fellebben a házasságkötés vágya. Próbálja meg gyanakvás nélkül szeretni...

Ajánlott olvasmány: Osho: A félelem nélküli művészete

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – A családi életben a hivatásban nehezen boldogul. Meg kell tanulnia kompromisszumot kötni! Külföldi út várható, de nem biztos, hogy ülhet a babérjain, nem nyaralásnak tűnik ez a meghívás.

Ajánlott olvasmány magányos perceire: Filippo Pedrocco: Velence művészete.

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Jelenlegi kapcsolatában örvendezzen annak, ami pillanatnyilag a legjobb benne, ha talál ilyen... Mert sajnos idén sem vele megy a tengerpartra, és a beígért hosszú hétvége is elmarad augusztusban! Érzelmileg elég nehéz helyzetbe kerülhet, de a pénzügyei jól alakulnak. Valaki örök lekötöztettségének érzi magát és nem is marad hálátlan. Ez örömmel fogja eltölteni.

Ajánlott olvasmány magányos estékre: Müller Péter: Boldogság, benső mosoly című két kötete.

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – A sebezhetőség és a nehezelmek elfojtása rendkívül zavarodottá teheti házasságát, családi viszonyait.

Pénzügyileg is nehéz helyzetbe kerül, komoly anyagi veszteségek érhetik párja miatt. Ha kölcsön kér, ésszel tegye! Gondoljon arra, hogy ezt vissza is kell majd fizetnie egyszer...

Ajánlott olvasmány: Dan Millmann: Erre születél

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Soha, semmi nem irritálja annyira az embereket, mint egy vesztes! Hát, soha se viselkedjen vesztesként, különben minden kisebbrendűségi érzése az arcára lesz írva! Lépjön fel győztesként, és úgy is fogják kezelni... Ha tartós kapcsolatra vágyik, ne fogjon rögtön bele a fogyatékoságai felsorolásába, ne mutassa ki önbizalma hiányát! És betegesen gőgös se legyen, mert ez épp úgy kudarcot szül, mint az előbbiek!

Ajánlott olvasmány: Mihalec Gábor: Áspiskigyók és palimadarak.

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Bokszi és Tulpica: *Cigány népmesék* 1500,- Ft

ÚJ KÖTET: Farkas Kálmán: *Elsorvasztott mozgalom* 1600,- Ft

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok Önhöz, hogy életmentő műtémhez anyagilag hozzájárulni szíveskedjék. Mint cigányszármazású szobrászművésznek igen nehéz az alkotások értékesítéséből megélni, ezért vagyok kénytelen a hazai romaszervezeteket megkeresni, hogy hosszú távú felépülésemet segítsék elő, hogy a műtétet követően újra kezdhessem életemet. Az eddig megtett utamat már nagyon sokan ismerik, és tudják rólam, hogy tehetséggel a népemet, annak tárgyi kulturális értékeinek a megalkotásával a cigányság, mint nemzet fennmaradását szolgálom. Küldetésemnek érzem, hiszen a cigányság még ma sem elfogadott társadalmi csoport Magyarországon.

Köszönettel: Kosztics László szobrászművész

*

Aki tud és szeretne Kosztics László szobrászművésznek anyagilag segíteni, a bankszámlaszámát és a címét Szerkesztőségünkől megkaphatja!

A Kosztics Lászlótól megvásárolt alkotásokkal is segíthetnek a szobrászművésznek.

A Szerkesztőség!

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj

egy évre: 1680,- Ft,

fél évre: 840,- Ft,

negyedévre: 420,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77

Telefon:

(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Felkészítő jogosítvány megszerzésére

Az autóvezetői ismeretek ma már éppen úgy nélkülözhetetlenek, mint az írni, olvasni tudás. Ezt ismerte fel a Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat, amikor úgy döntött, a jogosítvány megszerzésére felkészítőt szervez cigány és nemcigány jelentkezőknek. Az új program elindításához a közelmúlt jogszabályi változásai adták az ötletet. Július elsejével lépett életbe ugyanis az a rendeletmódosítás, melynek értelmében nem kell az általános iskolai bizonyítványt felmutatni ahhoz, hogy valaki beiratkozasson autóvezetői tanfolyamra.

A Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat az alábbi telefonszámokon várja a jelentkezőket a tanfolyamra:

Balogh László: 06-56-411-205, 06-30-590-5569

Jelentkezni folyamatosan lehet.